

Beteckning: Rel D 6:H00

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Kyrkan som mötesplats

En empirisk studie av om nätverk/organisation, tradition och det sätt
individen upplever sig som kristen är sammanlänkade med
gudstjänstdeltagande i svenska kyrkan

Bert-Olov Eriksson
April 2001

D-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionskunskap D
Handledare: Åke Tilander

Högskolan i Gävle
D- uppsats i Religionsvetenskap
Ht 2001
Handledare: Åke Tilander

Kyrkan som mötesplats

En empirisk studie av om nätverk/organisation, tradition och det sätt individen upplever sig som kristen är sammanlänkade med gudstjänstdeltagande i svenska kyrkan

Sammandrag

Motivet till studien var att finna orsaker till kyrkan som mötesplats i avseende på gudstjänstdeltagande. En övergripande frågeställning var att undersöka i vilken omfattning gudstjänstbesök i kyrkan kan relateras till personer som har en kristen övertygelse. Undersökningen baseras på tre aspekter som antas vara knutna till gudstjänstbesök i kyrkomiljö. Det har antagits att nätverk/organisation, tradition och det sätt individen upplever sig som kristen är sammanlänkade med gudstjänstdeltagande i svenska kyrkan. En beskrivning och jämförelse har genomförts av två geografiskt åtskilda kristna grupper med utgångspunkt i ovan nämnda faktorer. Resultaten av studien har visat ett förhållande mellan nätverk/organisationstillhörighet, tradition och kyrkobesöksfrekvens i avseende på gudstjänstdeltagande. Traditionen har i en mening ett svagare samband till gudstjänstbesök vilket motiveras av individens unika val i vuxen ålder, men där en kristen kontinuitet från tidig barndom existerar och omfattar deltagande vid gudstjänster i kyrkomiljö kan traditionen vara en bidragande orsak till gudstjänstdeltagande i kyrkan senare i livet. Betydelsen av kyrkan som mötesplats i avseende på deltagande vid gudstjänst kan därför ses i samband med nätverk/organisationstillhörighet och tradition. Någon koppling mellan individens sätt att uppfatta sig som kristen och gudstjänstdeltagande saknas i studien. Den diskrepans som återfinns i gudstjänstdeltagande mellan dels gruppen från södra Sverige dels gruppen i norra Sverige gör att det inte är möjligt att generellt sammanlänka gudstjänstdeltagande med kristen övertygelse.

Innehållsförteckning

Sammandrag	2
Innehållsförteckning	3
Förord.....	4
1. Inledning.....	5
2 Syfte och problemets avgränsning.....	5
3 Forskningsbakgrund och problemorientering.....	6
3.1 Kulturella förändringar	6
3.2 Den subjektiva och objektiva verkligheten.....	7
3.2.1 Traditionellt beteende	7
4 Synen på kyrkan som byggnad	8
4.1 Orsaker till kyrkobesök.....	9
4.2 Skillnader i engagemang.....	10
4.3 Det stabila boendet	11
4.4 En ny besökskultur.....	12
5 Religiös region.....	13
5.1 Attityder till kristen tro	14
6 Mentorskap i ett kristet sammanhang	15
7 Bibelsyn	15
7.1 Religiös upplevelse.....	16
8 Definitioner av begrepp och förutsättningar	18
9 Metod.....	19
9.1 Metodproblem.....	19
9.2 Material.....	19
9.3 Materialbearbetning	20
10 Teoretisk bakgrund	20
10.1 Hypoteser.....	22
10.1.1 Frågeställning.....	22
11 Disposition av resultat	22
12 Resultat av enkätsvar S:1 - S:9 kvantitativ del.....	23
12.1 Sammanfattning	25
13 Resultat av enkätsvar S:1 - S:4 fråga 1-7 kvalitativ del.....	27
13.1 Sammanfattande analys av fråga 1 för grupp (S)	28
14 Resultat av enkätsvar N:1 - N:4 kvantitativ del.....	32
14.1 Sammanfattning	33
14.2 Resultat av enkätsvar N:1 - N:4 fråga 1-7 kvalitativ del	36
14.3 Sammanfattande analys av fråga 1 för grupp (N).....	37
15 Sammanfattning av resultat	41
16 Sammanfattning av tidigare forskning och diskussion.....	43
17 Slutsatser.....	48
Referenser	49
Litteratur	49
Otryckta källor	49
Noter	50

Förord

Kyrkan är en byggnad där arkitektur och konst intresserar människor, det visar sig t ex i antalet besök av kyrkobyggnader, men fortfarande ses kyrkan i samband med olika tillfällen där det centrala för den kristna människan är gudstjänsten. Historiskt har kyrkan varit en samlingspunkt för den kristna människan där den också har ett symbolvärde. Vilken betydelse har kyrkan som samlingspunkt för den kristna människan av idag? Finns här en gemensam hållning till kyrkan som gudstjänstlokal, kanske är det enbart en fråga om tradition eller har den miljö man existerar i betydelse för hur kyrkan används. Blir gudstjänstbesök ett mått på kristenheten i Sverige eller finns här ett mörkertal där dagens kyrka inte tillfredsställer individens olika behov, väljer den enskilda individen bort den traditionella gudstjänsten där den inte är anpassad till människans individuella behov av innehåll och gemenskap? För några kan gemenskap innebära en mindre krets av människor, medan andra söker sig till mer organiserade former. Gudstjänstbesöken kan eventuellt ses som ett mått på den individualiseringsprocess som tycks finnas i samhället. Mer påtagligt existerar den i andra rörelser där New Age kan vara ett exempel. Upplevs gudstjänstdeltagande som en nödvändighet hos kristna i allmänhet, skapas möjligen den religiösa upplevelsen på andra sätt.

Det är på sin plats att här rikta ett tack till dem som deltagit i studien och som utan deras medverkan inte hade blivit möjlig. Ett stort tack till min handledare Åke Tilander som med värdefulla tips och diskussioner bidragit till uppsatsen samt till Karin vid Tornedalsskolan bibliotek och personal vid stadsbiblioteket i Haparanda.

Bert Olov Eriksson Sävis den 25 mars 2001.

1. Inledning

Sekulariseringen i Sverige kan ibland uppfattas relaterat till antalet personer som besöker en vanlig söndagsgudstjänst i kyrkan. Existerar möjligheten att ge ett mått på sekulariseringen eller har den moderna människan skapat eller möjligen tvingats skapa en mer isolerad kristen miljö där den för statistiken blir oåtkomlig.

Bröllop, dop, konfirmation, skolavslutningar kan sägas vara handlingar som de flesta människor någon gång under sitt liv varit i kontakt med. Kyrkan är en byggnad som människor genom tiderna har samlats i vid olika högtidliga tillfällen. Det har funnits en samhörighet till kyrkobyggnaden samtidigt som den kan sägas vara en del av vår kultur.¹ I ett historiskt perspektiv var kristendomen en maktfaktor vilket visar sig i det tidiga utbildningsväsendet. I 1686 års kyrkolag låg ansvaret för undervisningen på föräldrar och husbönder. Det centrala materialet i undervisningen var kunskap i den kristna tron. Den allmänna skolplikten för barn kom till i 1882 års skolstadga där kyrkan övervakade undervisning och var huvudansvarig för utbildningens genomförande. Luthers lilla katekes avskaffades som huvudsakligt läromedel 1919 och fram till 1878 saknades accepterade regler för hur skolarbetet skulle tidsindelas. Läroverken fram till 1904 var övervakade av domkapitel och biskopar och först 1962 infördes objektivitetskravet i kristendomsundervisningen. När man införde en ny läroplan 1969 får elevens egna livsfrågor en större betydelse i skolan.²

Urbanisering och sekularisering har successivt förändrat den svenska kyrkans ställning. Intresset för att delta i gudstjänster har minskat till ungefär 2 procent av dem som tillhör den svenska kyrkan och som besöker en huvudgudstjänst en vanlig söndag, samtidigt har närmare 600 kyrkor byggts under efterkrigstiden som en följd av inflyttning till nya bostadsområden. Jämfört med medeltiden och senare under 1800-talet då man kan tala om kyrkobyggnads-epoker står efterkrigstidens produktion av kyrkor i paritet med dessa tidsperioder men moderna kyrkor har anpassats till samhällets behov.³

Dagens människa söker sig till olika religiösa sammanhang, där kristendomen är en av dem. Kyrkan är fortfarande en central plats för många, bland dem som söker sig till den kristna gemenskapen finns unga människor där kyrkan är en given punkt i sammanhanget men här finns också individer med en differentierad syn på kyrkan som central plats för den kristna upplevelsen.

2 Syfte och problemets avgränsning

Kyrkans roll har förändrats, olika möjligheter att skapa en mer individuell livsåskådning finns för människan idag. Trots att gudstjänstbesöken generellt har minskat under det senaste seklet existerar grupper av människor där det finns intresse av att tillhöra den kristna gemenskapen och att besöka kyrkan vid högmässor och andra typer av gudstjänster, eller upplevelser knutna till kyrkan på annat sätt. Tidigare studier beträffande kyrksamhet som redovisas i studien har inriktats på en generell nivå. Avsikten med följande kartläggning är inte att fastställa orsaker till gudstjänstbesök i den svenska kyrkan generellt, då sannolikt ett antal olika faktorer kan påverka gudstjänstdeltagande förutom de som här antas vara sammanbundna med deltagande vid kyrkans gudstjänster. Samtidigt krävs studier av betydligt större omfattning för mer allmängiltiga resultat. För framtida studier finns ett par faktorer som inte berörs av undersökningen, den första är ambitionsnivån i respektive församling och för det andra vilken inriktning församlingarna har som då kan relateras till gudstjänstbesök i respektive kyrka.

Studiens inriktning är att undersöka betydelsen av den kristna miljö man befinner sig i och det egna förhållandet till världen och människan i kristet avseende, här finns även storstad re-

spektive glesbygd med och hur detta kan sammanfalla med i vilken utsträckning man besöker kyrkan med avseende på gudstjänst. Undersökningen begränsas till att omfatta åldersgruppen 18-25 år, studien omfattar även tiden före 18 års ålder i avseende på den tradition som eventuellt kan uppfattas genom en tidig anknytning till kyrklig verksamhet. Här uppstår frågan om gudstjänstbesöksfrekvensen kan relateras till personer som har en kristen övertygelse i de grupper studien fokuseras kring.

3 Forskningsbakgrund och problemorientering

3.1 Kulturella förändringar

Samhället är under ständig förändring, begrepp som modernism, senmodernism och postmodernism förekommer i försök att beskriva samhällets förändringsprocess. Uttrycken i sig är ibland svåra att definiera. Argumentationen kan delas in i ett par olika ståndpunkter, dels de som hävdar att en förändring ägt rum från ett modernt till ett postmodernt samhälle, dels finns argument för, att människan fortfarande lever i ett modernt samhälle men att vissa radikala kulturella förändringar kan särskiljas och att vi därmed befinner oss i ett skede där vi kan tala om senmodernism.

Postmodernismen utifrån ett teoretiskt synsätt innebär ett trendbrott. De stora berättelsernas tid är över, det linjära synsätt man haft historiskt menar man upphör med modernismen, en kontinuitet som existerat har avslutats där utveckling och framsteg inte längre har samma betydelse i ett framtida samhälle.

Vilka blir då konsekvenserna för religionen i detta avseende? De stora världsreligionerna har just karaktären av att vara övergripande sanningar. Religionen skapar ordning och mening i människans liv, enskilda händelser får sin förklaring och sätts i sitt sammanhang genom religionen men det postmoderna samhället ger enligt definition inte detta utrymme. En individualisering sker, vilket innebär att individen själv avgör vad som är rätt för människan i sig.

Trots att massproduktion och masskonsumtion är en del av samhällets förändringsprocess finns också den mediala utvecklingen. Den har vidgat och upplöst tid och rum, vi är inte längre geografiskt eller tidsmässigt bundna till meningsskapande processer. Människans tolkningar kan skapas på helt nya platser, samtidigt finns inga generella belägg för att människor kommer varandra närmare genom de nya kommunikationsmöjligheterna.

Den kritik som riktas mot postmodernismen är att den endast blir en variant bland andra. Om postmodernismen säger sig vara den stora sanningen motsäger den sig själv. Att vi fortfarande tillhör moderniteten understryks av att postmoderniteten i sig är en metaberättelse. Accepteras det postmodernistiska perspektivet som ett sätt bland andra finns här ingen logisk motsättning, den utgör då en sanning bland andra.

Om tyngdpunkten läggs på kontinuitet kan man snarare tala om en senmodern epok. Att vi fortfarande tillhör modernismen med rationellt tänkande där generella slutsatser kan dras utifrån enskilda fenomen, samtidigt finns också utrymme för en accepterad sanning för det stora flertalet, vilket innebär att vi fortfarande inte lämnat moderniteten.

Religionen har alltså inte förlorat sin roll, behovet finns att sammanfoga verkligheten till en helhet, men det står individen fritt att välja vilken berättelse man vill ansluta sig till. Ansvaret för individen har i högre grad flyttats från institutioner till människan. Institutionerna stod för och förmedlade en gemensam syn på människans tolkning av livet vilka representerades av

bl a kristna kyrkor. Det var också det budskap som föll sig naturligt. Människan i dag har möjlighet att välja sin egen tolkning och en mångfald uppstår. Denna pluralism ger utrymme för den religiösa tolkningen av livet.

De olika livsåskådningar som uppstått ger en större möjlighet för kristna kyrkor till kommunikation, när den inte längre är det enda rätta sättet att förhålla sig till livet. Utgångspunkten för kyrkan har förändrats. Problemet för dagens kyrkor är fortfarande det historiska arv man bär med sig vilket kan innebära att man skiljer sig från samhället i övrigt, men dagens kommunikation förutsätter att man är beredd till en ömsesidig dialog.⁴

3.2 Den subjektiva och objektiva verkligheten

Internalisering kan definieras som en tolkning av en objektiv händelse ett resultat av någons subjektiva process vilket skapar en mening för den tolkande individen. I människans sociala utveckling socialiseras individen in i samhället. Under barndomen sker en viktig del av socialisationsprocessen där personer som finns i barnets närhet spelar en avgörande roll för den framtida utvecklingen. Här alstras förutsättningar för identitetsskapande genom upptagande av roller och attityder som skapas kring människans tidiga utveckling genom en känslomässig kontakt till närstående personer. Senare kompletteras den med delar där inflytandet sker från områden utanför familjen eller andra närstående personer.

En skillnad mellan den primära och sekundära socialisationsprocessen är att den senare är svagare till sin natur, här är den emotionella kopplingen olik den primära. Det känslomässiga sambandet mellan närstående personer i den omgivning man befinner sig i skiljer sig från den relation som kan finnas till en institution.

Förhållandet mellan den verklighet individen upplever jämfört med den objektiva verkligheten kan rubbas av andra verklighetsuppfattningar. Personens eget referenssystem om det inte får förstärkning har svårt att bevara det. En isolation av människans symbolsystem kan påverkas och förändras. Inom kunskapssociologin framhåller man vikten av samtalet med andra vilket innebär en förstärkning av individens subjektiva verklighetsuppfattning. Gruppen har en stor betydelse för hur symboler och tankar förankras hos människan och håller sig till samma verklighetsuppfattning. Religiösa traditioner har behov av en social struktur där verkligheten blir självklar för alla i denna tradition.⁵

Språket är ett medel för en objektifiering av den egna upplevelsen vilket gör att man kan skapa mening för individen i sig, men även för andra. De möjligheter språket ger att uttrycka en upplevd verklighet utöver tid och rum överbryggar klyftor mellan människor och gör världen närvarande. Förmågan språket har att konstruera symboler och göra dem till verkliga element i vardagen ger väsentliga beståndsdelar i vardagen. Ett uppsamlade av olika delar av den språkliga erfarenheten överförs till nästa generation och lever vidare.⁶

3.2.1 Traditionellt beteende

Beteenden som upprepar sig skapar ett mönster av handlingar vilket kan ske individuellt eller i grupp. Rutinmässiga handlingar behåller sin betydelse för människan om de ingår i en personlig referensram där innebörden blir meningsfull, samtidigt reduceras antalet alternativ som står till buds för den enskilda individen. Ett traditionellt beteende innebär att människan inte tvingas definiera varje situation på nytt gäller för enskilda individer eller i grupp.

Handlingar där beteendet kan uppfattas som vanemässigt sammanfaller med individens institutionalisering. Typen av invanda handlingar är också de handlingar som utgör det gemensamma för institutionen. De är tillgängliga för alla medlemmar i den sociala grupp där de

existerar. Institutioner omfattas av en historisk bakgrund och ett regelverk där den genom sin existens också övervakar beteendemönstret.⁷

4 Synen på kyrkan som byggnad

Även om antalet kyrkobesökare har minskat är kyrkobyggnaden fortfarande betydelsefull för människor i allmänhet. Kyrkobyggnaden ingår som ett värdefullt inslag i människors medvetande. Det förefaller som om kyrkan är ett självklart inslag i miljön. I en svensk undersökning visar det sig att inte mindre än 74 procent anser att det är viktigt att det finns en kyrka på orten. Undersökningen begränsar sig till 6 pastorat i Sverige Varv & Styra, Veckholm, Tidaholm, Tomelilla, Hägersten, och Själevad.

Förhållandet till kyrkan i utredningen är uppdelad i olika relationsnivåer där studien grundar sig på besök i kyrkobyggnad. Gruppen *kyrkfrämmande* tillhör kategorin personer som uppger sig sakna varje samhörighetsform med Svenska kyrkan och som aldrig eller nästan aldrig besöker kyrkan.

Gruppen närmast besöker kyrkan någon enstaka gång och som här betecknas *delvis kyrkfrämmande*, den tredje gruppen kan sägas bestå av tre undergrupper som säger sig ha hög eller medelhög grad av samhörighet samtidigt som de besöker kyrkan mycket sällan, här återfinns även de som svarade med medelhög samhörighetskänsla parallellt de som besöker en kyrka tillfälligt, i den tredje gruppen återfinns, de som svarade med medelhög samhörighetskänsla och som besöker kyrkan någon enstaka gång och dels några regelbundna eller oregelbundna kyrkobesökare med låg grad av samhörighetskänsla vilka får representera de *konventionellt kyrkliga*.

Den fjärde gruppen representeras av svaranden med hög eller medelhög grad av samhörighetskänsla, i gruppen finns tillfälliga eller oregelbundna samt regelbundna kyrkobesökare. Gruppen får beteckna *kyrkliga sympatisörer*. Den sista gruppen har en hög eller mycket hög samhörighet med Svenska kyrkan och besöker kyrkan regelbundet eller oregelbundet får beteckna den *kyrkliga kärnan*.⁸

Pastoraten har indelats i dels landsbygdspastorat dit Varv & Styra samt Veckholm hör, tätortspastoraten Tidaholm och Tomelilla samt stadspastoratet Själevad och storstadspastoratet Hägersten. Undersökningen visar att det finns ett förhållande mellan besök av huvudgudstjänst och ortens befolkningsstorlek. Besök av huvudgudstjänst avtar med ökat invånarantal. Hägersten uppvisar det lägsta engagemanget i frågan.⁹

En något större andel är kvinnor när det gäller attityden till kyrkobyggnadens betydelse, men skillnaden är mycket liten mellan män och kvinnor. Tonåringar tillmåter inte kyrkan samma betydelse, men det är obetydligt fler tonåringar som anser att frågan om kyrkobyggnaden på orten är oviktig. En tänkbar orsak menar man i studien är att det är andelen osäkra som inte har en tydlig relation till kyrkan. I den relationsorienterade statistiken där kyrkfrämmande, delvis kyrkfrämmande, konventionellt kyrkliga, kyrkliga sympatisörer och kyrklig kärna ingår, är det värt att konstatera att det råder en anmärkningsvärd skillnad mellan den kyrkliga kärnan där i stort sett alla menar att det är viktigt med en kyrka på orten och mellan kyrkfrämmande där endast 14 procent anser att det är viktigt. Det finns en stor grupp i kategorierna kyrkfrämmande och delvis kyrkfrämmande som kan betecknas som osäkra dvs. man ställer sig relativt neutral till frågan. Detta kan bl a förklaras av ungdomars osäkerhet genom bristande erfarenhet. Generellt kan man påstå att i de studerade pastoraten är kyrkan viktig oavsett hur man använder den.¹⁰

4.1 Orsaker till kyrkobesök

I tidigare nämnda pastorat gjordes en undersökning av motiven till att besöka den lokala kyrkobyggnaden. Det visade sig att dop, vigsel och begravning är de tillfällen då man är mest angelägen att besöka kyrkan. Av de tillfrågade svarade 88 procent att man besöker kyrkan vid dessa tillfällen. Intressant är att 67 procent säger sig vara positiva till kyrkobesök vid t ex nationaldagsfirande, skolavslutningar osv. Dessa evenemang är mer kopplade till samhället och berör en större befolkningsgrupp. Att minnas en avliden i samband med högmässa eller liknande anger över hälften av de tillfrågade att man gör. Besök av mer spontan karaktär t ex i samband med dödsfall är ofta sammanbundet med en inbjudan från kyrkans sida. Det är alltså en speciell händelse som förknippas med en religiös rit vilket motiverar flertalet till kyrkobesök. Sammantaget är siffran 93 procent som besökt kyrkan vid något av dessa speciella tillfällen där en inbjudan från kyrkan varit aktuell.

Andra evenemang där musikaliska och historiska intressen styr kyrkobesöken ligger andelen besökare strax under 50 procent. Gudstjänstbesök och att söka stillhet och eftertanke, två egentligen olika motiv eftersom att söka stillhet kan innebära att någon gudstjänst inte är nödvändig. Närmare hälften, 40 - 45 procent svarade positivt i detta avseende. Mellan 40 -50 procent ansåg sig besöka kyrkan av kulturellt och/eller religiöst orienterade intressen. Intresse för konst och arkitektur ingår i denna intressesfär där något färre, 34 procent ansåg det ligga inom intresseområdet. Att visa upp sin hembygd är totalt 35 procent som anser vara motiv till kyrkobesök och 28 procent motiverar sitt kyrkobesök med att känna gemenskap med ortens invånare. Detta visar att kyrkobesöken inte upplevs ha den starka relation till bygden som ofta antagits. I sökandet av trygghet säger sig 31 procent motivera besök i kyrkan, medan endast 22 procent kommer för att möta Gud.¹¹

Skillnader mellan mindre och större orter finns i hur man betraktar kyrkan. I Hägerstens pastorat ligger intresset mer till det kulturellt betonade, där man ger ett större utrymme åt kyrkobyggnadens arkitektoniska skönhet eller dess konstinnehåll medan man i landsbygds-pastoraten har en benägenhet att se till kyrkobyggnadens religiösa roll och lokala intresse. Även om norrlandspastoraten har en mer differentierad motivbild finns här tydliga skillnader till att besöka kyrkan.

Det som berör befolkningen är traditioner av nationell eller folklig art där det utgår inbjudningar medan den kyrkliga kärnan ser mer till lokala hembygdsmotiv. Den kyrkliga kärnan uppvisar den bredaste motivbilden. Man har en positiv inställning till samtliga orsaker. En markant avvikelse finns i motivet att känna gemenskap med ortsborna hos de kyrkliga sympatisörerna där andelen är låg tillsammans med motivet att söka trygghet, i övrigt är värdena höga. De låga siffrorna anses vara kopplade till de kyrkliga sympatisörernas oregelbundna besök av kyrkobyggnaden.

Relationsgrupperna kyrkfrämmande, delvis kyrkfrämmande, konventionellt kyrkliga och kyrkliga sympatisörer har genomgående låga siffror även om de konventionellt kyrkliga och kyrkliga sympatisörer har betydligt högre siffror vad gäller motivet att möta Gud i jämförelse med kyrkfrämmande och delvis kyrkfrämmande. Dessa relationsgrupper har således en svag relation till kyrkan. Kyrkobesöken sker vid specifika händelser, eller kyrkans utbud i övrigt. Det finns inget direkt samband med kyrkan och kulturen och de lokala förhållandena.¹²

Undersökningen pekar alltså på en skillnad i de olika relationsgrupperna där, dels kulturell upplevelserelation framträder, dels en aktivitetsrelation som kyrkobyggnaden symboliserar. Kyrkan kan som symbolisk relation bli tydlig i spontana händelser då existentiella frågor blir

aktuella, då den också fyller sin viktigaste funktion för de breda folklagren. Den blir viktig för människans identitet samtidigt som den är sammanbunden med den svenska kulturtraditionen.¹³ Denna kulturtradition där kyrkobyggnaden intar en central plats hos befolkningen i allmänhet förstärks av den kontinuitet som skapas av att kyrkobyggnaderna byggts under skilda epoker i vår historia. Den representerar olika stilarter och tidsepoker samtidigt som den ur ett annat perspektiv betraktas som en historisk plats dvs. olika händelser kan förknippas med en specifik kyrkobyggnad.

Den historiska aspekten förstärks av att kyrkobyggnaden omgärdas av kyrkogården. Kyrkogården representerar även den kontinuitet som varje människa tar på djupt allvar. Den menar man innebär för den folkliga religiositeten den avskildhet som kyrkobyggnaden representerar. Kyrkan och kyrkogården är för allmänheten "helig" mark, vilket visar den respekt man har för döden hos den västerländska befolkningen. Den lokala anknytningen till kyrkobyggnaden utökas genom sitt konstnärliga innehåll musik, poesi, konstnärlig utsmyckning gör att kyrkobyggnaden blir en del av bygdens liv.¹⁴

4.2 Skillnader i engagemang

Att det religiösa engagemanget varit större på landsbygden jämfört med städerna har varit känt. Under 1950- och 60-talen gjordes en studie i Göteborgs stift där det blev klarlagt att kyrkibesökens omfattning varierade avsevärt beroende på församlingsstorlek vilket kom att leda till påståendet att "*ju större församling dess sämre kyrkogång*". Det har dock visat sig att församlingsstorleken inte är den främsta orsaken till olika religiösa beteendemönster, snarare har det sin förklaring i att de små församlingarna ligger på landsbygden och att de stora församlingarna är stadsförsamlingar. Det är bostadsortens storlek som här är avgörande. När det gäller den bofasta befolkningen uppvisar den en högre grad av religiöst engagemang jämfört med nyinflyttade. Skillnaderna utkristalliseras i ännu högre grad beträffande engagemanget att bibehålla kyrkobyggnaden.

I USA har gjorts försök att förklara skilda svarsmonster i stad och landsbygd. En av studierna undersökte ett urval av medlemmar i episkopalkyrkan vilket kom att leda till vad man kallar "localism theory". Resultatet orienterade sig till två grupper dels de som värderar det lokala högre, dessa kallar författaren för de lokalt orienterade medan de som har en lägre värderingsnivå av kyrkan kallar han för de kosmopolitiska. Båda grupperna kan sägas existera både på landsorten och i städerna, men de lokalt orienterade är mer vanliga på landsbygden och de mer kosmopolitiskt orienterade attityderna är vanligare i städerna.

För de lokalt orienterade lägger man större vikt vid den religiösa institutionen, medan för de mer kosmopolitiskt inriktade ligger samhällsfrågorna närmare, vilket lett till att det är möjligt att inordna dem i två kategorier, traditionalister respektive modernister. Indelningen grundar sig i vilken omfattning man vill bevara, respektive förändra samhällets värderingar. Mycket talar för att de attityder och värderingar de kosmopolitiska grupperna står för växer i takt med samhällets urbanisering. Attityderna hos traditionalisterna som växt upp på orten har en starkare förankring. Det är inte enbart med åldern man blir mer lokalt orienterad. Detta framstår tydligare om man är fast rotad vid bygden, forskningen pekar i en riktning där religionen till sitt väsen är social och att det gäller i synnerhet det man menar med kyrkoreligion.

Ett begrepp som införs i detta sammanhang är plausibilitetsstruktur. Här får grupprelationen betydelsen av att människan skall uppfatta sina värderingar som trovärdiga. Genom samspelet människor emellan uppstår ett socialt sammanhang som är nödvändig för att verkligheten skall uppfattas såsom given. Det är inte grupp gemenskapen i sig utan det meningssystem som är en

följd av den sociala dimension människan tillhör dvs. interaktionen mellan individer fungerar bäst i lokala miljöer om man dessutom lever stabilt på orten som innebär att man socialiseras in i detta meningssystem, genom att ortsbefolkningen sanktionerar meningssystemet och en tänkbar tolkning formuleras av verkligheten. Det blir således den lokala gemenskapen som effektivast strukturerar individens meningssystem. Sådana miljöer menar man återfinns främst på landsbygden.¹⁵

4.3 Det stabila boendet

Plausibilitetsteorin borde leda till att det religiösa engagemanget i högre grad blir en naturlig del i den lokala samhörighetskänslan. Denna samhörighetskänsla borde vara hög även bland stabilt boende i allmänhet. Det visar sig att i de pastorat där undersökningen utfördes var teorin beträffande den lokala orienteringens betydelse i viss mån giltig, dvs. svarsbilden var inte helt entydig. Förhållandet mellan stabilt boende (*dvs. personer där boendetiden är liktydig med levnadsåldern, kategorin inflyttade är de som bott kortare tid än vad åldern anger*) och kyrkliga samt den lokala samhörigheten och kunskapen om lokala förhållanden finns i alla åldersgrupper men i huvudsak hos 30 - 65 åringar. Det är framför allt mellanåldrarna som i kategorin stabilt boende söker sig till kyrkobyggnaden för olika kyrkliga handlingar.

Kulturella aktiviteter utövas i kyrkan oavsett om man tillhör gruppen bofasta eller inte. Här är det inte fråga om lokalorienterade faktorer, snarare är det en fråga om det individuella intresset för konst, musik eller ett mer allmänt intresse av livsfrågor. Kyrkobesöken är inte direkt relaterade till lokala eller religiösa aktivitetsaspekter, det rör sig kring ett allmänt kulturintresse.

Värderingar knutna till lokala förhållanden och som i undersökningen ger uttryck för ett högt värde av kyrkobyggnaden, ger inte ett entydigt resultat. Orsaker till detta menar man i studien beror på urbaniseringsprocessen och en förskjutning mot mediasamhället vilket får globalt orienterade värderingar att framstå allt tydligare, men där det innebär en uppluckring av den svenska lokala anknytningen. Skillnader mellan bofasta och inflyttade kan förmodligen hänföras till globalt orienterade värderingar.

I undersökningen framstår den yngsta gruppen som minst känslig för lokalistiska värderingar. Den äldsta gruppen har högre värden oavsett om man varit bosatt längre eller kortare tid på orten, samtidigt har ungdomars låga relationsvärden till kyrkobyggnaden inget samband med boendetiden.

Tänkbara orsaker anses vara att den yngre gruppen antagit sin generations värderingar och boendetiden har därför liten eller ingen betydelse. Den äldre generationen lägger ett större värde av kyrkobyggnaden där det innebär ett samband mellan uppväxttid och religiöst lokalt inflytande. Den yngre generationen har inte samma tradition i sin uppväxt. Mellangenerationen skulle enligt undersökningen ha påverkats, dels av den äldre generationens värderingar samtidigt som man påverkas av nya värderingar av den yngre generationen. Några direkta stöd för påståendet finns inte i undersökningen, men den ger indikationer på att en värdeförändring pågår med tanke på de skillnader som framträder i relationen till kyrkobyggnaden mellan, dels den yngre och den äldre generationen.

Den andra tänkbara förklaringen man hänvisar till, är att det inte omedelbart skapas en stark relation till kyrkobyggnaden oavsett om man tillbringat en längre tid på orten. De unga har inte socialiserats in i den värdegemenskap som den Svenska kyrkan företräder. Det omvända förhållandet gäller då för den äldsta gruppen. Genom kontakt med olika livsfrågor skulle en starkare känsla för kyrkan etableras, vilket skulle innebära att den yngre generationen inte är

medveten om kyrkobyggnaden på samma sätt som den äldsta gruppen gjort under lång erfarenhet. Tidsaspekten blir i sammanhanget en viktig faktor.

Plausibilitetsteorin skulle kunna få en plats i sammanhanget eftersom man har större förutsättningar att så småningom socialiseras in i en lokal gemenskap som omfattar den lokala församlingen. Processen blir fullt utvecklad först längre upp i åldrarna, men boendetiden medverkar till att förloppet påskyndas och att man under sitt liv skapar ett behov av religion på olika sätt. Människan följer olika stadier av utveckling vilket innebär att individens livs-åskådning förändras genom erfarenhet och ålder.

Sammanfattningsvis framhåller man i undersökningen att den *kyrkliga kärnan* dvs. den äldre befolkningen har gemenskapen i den lokala omgivningen som en av faktorerna där ett samband kan finnas till kyrkobesöken. Även för de kyrkliga sympatisörerna har det en viss betydelse, men för kyrkfrämmande och de konventionellt kyrkliga får det inte samma mening. När man betraktar kyrkan ur symbolisk synvinkel är kyrkobyggnaden betydelsefull för alla kategorier utom för gruppen kyrkfrämmande. Känslan av samhörighet med kyrkan är större på landsbygden och bland de stabilt boende i mellanåldrarna jämfört med hur den uppfattas i städerna. Urbaniseringsprocessen och en utveckling av det moderna samhället medför en mer livsfrågeorienterad religionsform. Skillnader mellan, dels en kyrkoorienterad religionsform och den mer livsfrågeinriktade är att den kyrkoorienterade har sin bas i det lokala och sociala gemenskapen medan den livsfrågeinriktade religionsformen inte framträder med samma tydlighet här.

Studier gjorda av 40- och 50-talisternas religiositet visar att liberaliseringen resulterat i en ökad tro på traditionella värden eller på en mer privatiserad tro på individen i t ex New Age miljö. Den individuella utvecklingen skapar även behov av sammanhang i ett modernt samhälle som kan upplevas som osammanhängande, samtidigt lyfts traditionella värden upp i detta kultursammanhang och intresset för fasta värden och normer ökar. En polarisering av olika religionsuttryck skapas. Mot bakgrund av detta förstår man den religionssociologiska tanken att en orientering mot det lokala gynnar religiöst engagemang. Bofasta på orten tenderar i högre grad att binda samman kulturella och lokala sociologiska traditioner i en helhetssyn på tillvaron. Känslan av sammanhang finns och där kyrkobyggnaden blir symbolen för tillvarons kontinuitet.

4.4 En ny besökskultur

Den besöksform som innebär en högre grad av engagemang för en organisation och dess idéer verkar vara minskande. En förskjutning sker av en aktivitetsorienterad kultur mot en betraktelseorienterad, det gäller inte enbart religiösa aktiviteter, möjligheter finns att ta del av politiska möten och sportevenemang via massmedia på ett nytt sätt. Avståndet mellan institution och individ har ökat, man talar om avståndsrelationer, dvs. distanserade relationer mellan institutioner och individer vilket skapats av samhällets specialisering och individualisering. Behovet av kollektiva upplevelser finns kvar men har inte något djupare engagemang. Ett mer konsumtionsinriktat beteende finns även vad gäller religiöst inriktad underhållning ofta i form av musik och sång. Gudstjänsten även om den innehåller andra element upplevs som underhållande om den har hög kvalitet och t ex med inslag av sång och musik.

Kyrkobyggnaden och platsen för den är för flertalet människor en samlingspunkt där man söker stillhet och bekräftelse där den blir en kulturell resurs snarare än en social institution. Kyrkobyggnaden blir som resurs viktig vid sidan av andra institutioner. Platsen för kyrkobyggnaden kan sägas motsvara en viktig del av det moderna samhällets vallfärder. Historiskt

har vallfärden varit förknippad med platser som har en speciell religiös betydelse. I den protestantiska delen av kristenheten har inte helgondyrkan eller platser för olika religiösa händelser samma betydelse som i den katolska kyrkan, men man kan inte bortse från att det i sökandet i människans inre finns en strävan efter en yttre gemenskap och kulturell identitet.

Turismen, det moderna resandet kan beskrivas i termer av vallfärd. Turisten kan uppfattas i egenskap av modern pilgrim, där individen lämnar det vardagliga livet för att söka något som berikar tillvaron för att sedan återvända till det vardagliga livet. Turism är i en mening en form av sökande, en pilgrimsvandring i det moderna samhället. När den förväntas leda till upplevelser där individen får en bekräftelse, kulturell identitet eller det som kan betraktas som något som inte förekommer i vardagen, kan man tala om vallfärder. I studier gjorda i England har visat att 72 procent av alla utländska turister hade besökt en kyrkobyggnad. I England gjordes 1992 totalt 69 miljoner besök på historiska platser där knappt hälften 32 miljoner besök avsåg kyrkobyggnader. Kyrkobyggnaden besöks av nästan hälften av det totala antalet personer som uppsöker historiska platser vilket gör kyrkan till den största attraktionen.

Av det totala antalet som besökte Canterbury uppgav 93 procent att de besökt kyrkan eller avsåg att göra det. I en enkät genomförd i fyra katedraler visade det sig att 1/3 av genomsnittsbesökarna var regelbundna kyrkobesökare 1/3 oregelbundna medan den resterande delen inte deltog i gudstjänster annat än sporadiskt. Flertalet uppskattade stillhet och tystnad medan 40 procent upplevde både andligt och kulturellt innehåll. En betydligt mindre del kände Guds närvaro under besöket.

En viktig del av det vallfärdsorienterade besöksmönstret är besök av olika minnesmärken vilket tenderar att öka. I USA finns krigsoffren från Vietnam där man hyllar de stupade, kända författare och historiska platser som speglar olika tidsperioder av landets historia är några exempel. Olika händelser eller katastrofer där det finns en relation till offren blir minnesmärket en plats för de sörjande att ge utlopp för sin sorg. Att vallfärda till platser där olika minnesmärken finns skapar en förening mellan de avlidna och de besökande samtidigt som de döda lever kvar i minnet hos sörjande eller andra som har en annan relation till de bortgångna.

Allhelgonahelgen är i Sverige det främsta exemplet av vallfärd. Seden är djupt rotad i den svenska folksjälen. Den har blivit den dag då de anhöriga minns de avlidna. I en svensk undersökning visade det sig att det främsta syftet under allhelgonahelgen var att hedra den bortgångna. Man uppger samtidigt att kyrkogårdsbesöken är en del av den svenska traditionen och att det är viktigt för sorgearbetet men stillhet och gemenskap är betydelsefull för individen.

Den besökskultur som utvecklas har att göra med individuella frihetsvärden, personlig utveckling och välbefinnande.¹⁶

5 Religiös region

Att det existerar skillnader i religiös aktivitet inom kyrkor och samfund är ett faktum. Olika förklaringar till skillnader i den svenska religiositeten har framförts där man kartlagt landets andliga geografi.¹⁷ Religiösa regioner kan definieras på olika nivåer beroende av vilka faktorer som används för avgränsningen av dessa. Det kan innebära sammanhängande områden där likheter beträffande religiöst beteende skapar enheter men att bilda skarpa gränser mellan olika beteendemönster har visat sig vara beroende av olika undersökningsmetoder.

En ny metod för regionindelning har tillämpats av Jan Carlsson (1990) som använder sig av ett datamaterial som baseras på statistik enbart från Svenska kyrkan. En indelning i olika regioner har baserats på kyrklig sed efter att effekten av faktorer som påverkar den kyrkliga seden har kontrollerats som t ex tätortsgrad, åldersstruktur och sysselsättningsstruktur.¹⁸

Resultatet av studien visar att 12 olika regioner utkristalliserats. En uppdelning av den kyrkliga seden i dels 6 regioner med avseende på kyrksamhet och 5 regioner med avseende på förrättningsned. När dessa båda dimensioner som i sig är olika men som ingår i den kyrkliga seden sammanfördes framträdde 12 olika regioner.¹⁹

Tidigare studier har visat att det finns ett samband mellan stad och land i avseende på kyrksamhet. Landsbygden har som regel en högre kyrksamhet jämfört med städer. Mellan storstäder och övriga städer finns inga större skillnader. Med stigande ålder ökar gudstjänstbesöken samtidigt är kvinnor mer benägna till gudstjänstbesök. Tätortsgrad, jordbruksandel och industriandel är faktorer där kyrksamheten påverkas. Med fallande tätortsgrad ökar kyrksamheten med större jordbruksandel följer en stigande kyrksamhet medan det motsatta gäller för industriandel.²⁰ Den södra delen av Sverige omfattas av låga värden beträffande kyrksamhet.²¹ Medan regionen i den norra delen av Sverige har det högsta kyrksamhetsmålet.²²

5.1 Attityder till kristen tro

I en undersökning beträffande högstadielävers attityd till kristen tro har Stig Eklund (1987) studerat olika problem utifrån fyra orter i Sverige, Uppsala, Leksand Skellefteå, Tranås samt en finländsk tätort Åbo. Materialet har framtagits 1983. Undersökningen pekar på att man allmänt hade en positiv syn på kristen tro även i tätortsområden.

Kristen hemmiljö uppvisar ett starkt samband med ungdomars positiva attityd till människors uttryck för kristen tro och speciellt i förhållande till ungdomars egna aktiviteter. Här har föräldrarna betydelse för ungdomars inställning till kristen tro.²³

Kyrkans inverkan på ungdomars religiösa beteende i avseende på konfirmandarbetet har visat sig ha en svag relation till ett framtida kristet liv. Konfirmandernas attityd är traditionsbunden, vilket kan bidra till att traditionen förs vidare. Kamrater har stor betydelse för tonåringen. Gemenskap, aktiviteter och erfarenheter skapar starka band mellan ungdomar. Psykologiska studier hävdar att kamratgrupper har stort inflytande på ungdomars attityder. Kristen attityd är även beroende av personer som står ungdomar nära. Skolans betydelse att påverka elever till en kristen syn verkar ha en mycket liten betydelse eller ingen alls om man skiljer mellan skolans undervisning och kamratpåverkan.²⁴

Något samband mellan föräldrars yrke och ungdomars attityder verkar inte finnas. Det finns heller inga belägg för att boendeformen har inverkat på en religiös attityd. Språket i hemmet påverkar knappast den religiösa attityden i denna studie.

Individens intellektuella mognadsutveckling bör sättas i samband med möjligheten att tillgodogöra sig abstrakt stoff. Förmågan till abstrakt tänkande har betydelse för religiös upplevelse enligt vissa forskare. Andra menar att det är svårt att påvisa ett samband mellan yngre personers kognitiva förmåga och möjligheten av att tillägna sig religiöst stoff.²⁵

Jämförs pojkar och flickor visar det sig att flickor har en mer positiv attityd till kristen tro vilket också visar sig i kvinnors religiösa aktivitet där den högre jämfört med männen.

Undersökningens resultat kan sammanfattas med att högstadieelever har en positiv hållning till kristen tro och att det finns skillnader i attityd beroende på ortkontexterna, den lågkyrkliga väckelsebygden har de mest positiva attityderna men jämför man stad och landsbygd visar det sig att skolor med övervägande del av landsortselever har en mindre positiv attityd än övriga skolor, det finns ett starkt samband mellan kristen hemmiljö och attityd till kristen tro, men inget samband mellan attityd till kristen tro och föräldrars yrken. Att man deltar i kristen barnverksamhet och attityden till kristen tro har ett starkt samband.

Något samband mellan konfirmation och ungdomars egen kristna aktivitet kunde inte påvisas. Ett direkt samband till föräldrars kristna beteende t ex den bedjande modern får heller ingen framträdande roll. Flickor är mer positiva i sin attityd till kristen tro än pojkar.²⁶

6 Mentorskap i ett kristet sammanhang

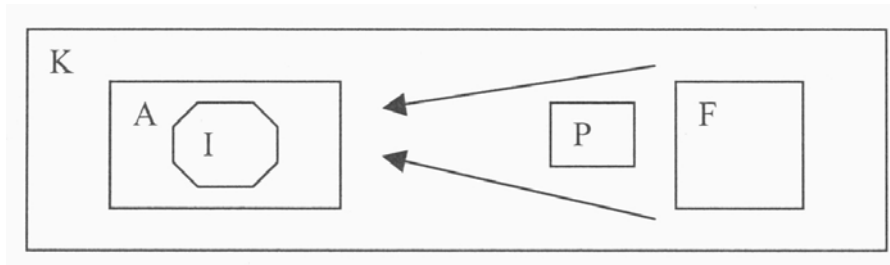
I olika sammanhang kan mentorskapet innebära en vägledning där någon erfaren delar med sig av sin kunskap anpassat till en viss situation. En form av handledning som skapar intresse och motivation hos den mindre erfarna. Definitionen av begreppet mentor är knappast entydigt. Det finns en distinktion mellan det man kallar instruktör coach och mentor. Instruktören har ett konkret objekt som fokuseras under en kort tid, medan coachen ser till resultatet på längre sikt och utvecklar färdigheter. Mentorskapet ser mer till helheten och till skillnad från instruktören och coachen har mentorn ingen direkt mall som formar individen. Mentorskapet innebär mer av ett samarbete och lärandeprocess.²⁷

I ett kristet sammanhang blir mentorskapet mer av pedagogisk natur. Syftet med mentorskapet blir att upprätthålla en process av lärande på ett andligt plan. I rollen av mentor finns inte någon skillnad mellan det privata och det professionella. Olika synsätt beträffande det kristna mentorskapet finns, det beskrivs som lärjungabyggare, andliga vägledare och coach som kan betraktas som de mest intensiva i rollen av mentor. Oregelbundna och mer situationsanpassade roller är rådgivare, lärare och sponsor. Den mer passiva förebilden utgörs av historiska personer. I bibeln förekommer personer som kan sägas ha haft betydelsen av mentor. Historisk har dessa personer haft betydelse för kristenhetens utveckling men författaren framhåller att det i dagens kristna Sverige saknas engagemang för detta. Har den kristna kyrkan omvandlats till en förvaltare av rituella traditioner, kyrkobyggnader osv. och andra arrangemang.²⁸

7 Bibelsyn

Bruket av bibeln varierar beroende av den egna bakgrunden. Människor argumenterar för dess sanningsinnehåll samtidigt finns de som ifrågasätter åtminstone delar av den. Variationen kan delvis ha sitt ursprung i hur man väljer att tolka bibeln. För kristna blir bibeln en vägledning i livet.²⁹ Bibelns språkliga textinnehåll har förändrats genom omarbetningar vilket innebär att den språkliga friheten i bibeln skapar ett större antal tolkningsmöjligheter. Språk och texter är kopplade till avgränsade situationer, sammanhang och kulturell bakgrund, därmed kan man påstå att bibeln och dess tolkning blir bundet av tiden.³⁰

En teoretisk modell av hur begreppet innebörd kan definieras där det innebär att förståelsen är förknippat till någon som förstår. Modellen menar författaren kan ses ur en mer allmän eller exegetisk synvinkel.

En kort beskrivning av modellen. Ett fenomen som studeras (F) ur perspektiv (P) i ett sammanhang (kontext) (K) ger innebörd (I) för person (A). I ett bibelperspektiv står (F) för den text som tolkningen avser. Tolkaren kan välja olika perspektiv på texten vid analysen (P) ges möjlighet att variera. Att tolkningen utförs i ett visst sammanhang (K) dvs. den kultur som tolkaren befinner sig i och vilka erfarenheter (den egna historien) som finns med hos varje individ som studerar texten. Bibeln i sig bär med sig sin egen historia som en del i ett tidigare sammanhang som är skilt från den tolkandes kontext. Den är bunden av sin egen historia men i ett sammanhang, den är även en produkt av sin text och den som studerar den.

Den teologiska tolkningen skiljer sig från den tidigare beskrivna i flera avseenden. Teologens förhållande till skriften är av annan karaktär. Det finns en dialog mellan teologen och skriften samtidigt finns inre samtal, ett personligt förhållande till Gud genom bön, gudstjänst och lydnad inför Gud, men den teologiska synen omfattar även ett historiskt förhållande med traditioner trosformer och ritualer. Tolkningen av bibeln blir för teologen ingen unik uppgift i den bemärkelsen. Den sista av aspekterna är teologens förhållande till världen. Hur tolkas bibeln i förhållande till omgivningen.³¹

7.1 Religiös upplevelse

En rad olika religiösa traditioner menar att det inte bara är möjligt att uppleva Gud utan att man även får religiösa erfarenheter som blir vägledande i människans liv. Det finns en mängd upplevelser som individen tar del av. Ett idrottsevenemang som man som åskådare betraktar och får en upplevelse av eller på avstånd ser händelsen på TV eller lyssnar till referatet på radio. Den religiösa upplevelsen är skilt från detta genom att individen uppfattar det upplevda som något övernaturligt. Det råder en skillnad mellan begreppen religiös upplevelse och att få en religiös insikt. Att uppleva Gud är att möta Gud i olika sammanhang medan insikten inte av nödvändighet kräver detta. Symboliska liknelser kan ge sådan insikt. Händelser i vårt dagliga liv kan ge en insikt om vårt andliga tillstånd eller relationen mellan Gud och världen. En religiös upplevelse kan ge en religiös insikt som konsekvens av det upplevda.³²

Friedrich Schleiermacher (1768-1834) menade att den religiösa upplevelsen inte är något förnuftet skapat utan en känsla av absolut beroende av något som är skilt från världen. Den religiösa känslan är av sådan art att den inte kan beskrivas, den kan beskrivas som affektiv snarare än kognitiv.

Rudolf Otto (1869-1937) tog intryck av Schleiermacher synsätt men menade att det fanns kopplingar till det som kan uppfattas med förnuftet. Det Otto avsåg var den sida av Gud som kunde uppfattas som ett resultat av de intensioner Gud kunde tillskrivas, begrepp som med intellektet kunde ses som Guds inverkan av världen. Guds väsen var dock något man inte kunde närma sig med rationellt tänkande och som följd därav endast kunde uppfattas med känslan.

Otto uppfattade den religiösa känslan som tre speciella typer. En känsla av beroende där människan är väsensskild från Gud. Den religiösa fruktan är den andra av Ottos andliga väsen. Känslan av en övermäktig makt ett stort mysterium. Den i Ottos typindelning är fascinationen av det gudomliga, en längtan efter Gud.

Kritik mot både Schleiermacher och Otto har framförts där de i ett teologiskt perspektiv gör anspråk på religiös sanning, vilket står i motsats till uppfattningen om den religiösa känslan dvs. om det upplevda och upplevelsen i sig är obeskrivbar samtidigt som upplevelsen övergår tänkandet.

Det man också kan anföra mot tankesättet är att känslor är åtminstone delvis kopplade till begrepp. När ett begrepp leder till en känsla menar man att denna inte kan specificeras utan hänvisning till begreppet. Föremålet för känslan och de rationella skäl individen framhåller för rättfärdigandet av känslan blir nödvändigt vilket i detta fall blir de trosföreställningar personen har som leder till det egna tillståndet. Om begreppen utgör det väsentliga i känsloupplevelsen är upplevelsen inte helt skild från tänkandet.

William Alston (1927) har ett alternativt synsätt där förnimmelsen är liktydig med den religiösa känslan. Alston skiljer mellan objekt och fenomen. Gud kan i detta fall ses som objekt medan presentationen av Gud representerar fenomenet. Ett allmänt synsätt är att objekt som svagt kan uppfattas också ger kunskap om det. Den religiösa upplevelsen omfattas av det eftersom Gud kan igenkännas genom hans gärningar. Det verkar finnas en skillnad mellan vanlig och religiös förnimmelse. En vanlig förnimmelse ger en mängd information medan den religiösa förnimmelsen av allt att döma ger en mycket begränsad information. Skillnaden mellan vanlig förnimmelse och religiös är att den senare saknar struktur. Det blir inte möjligt att beskriva Gud som objekt, den religiösa upplevelsen kan karakterisera Gud som god, makt, kärlek osv.

Svagheten med synsättet är att egenskaperna varierar hos objektet eller fenomenet att frågan uppstår om det är en förnimmelse. Vad Alston säger, är att det vid religiös förnimmelse är fråga om icke sinnliga egenskaper men det är enligt honom fortfarande möjligt att det kan ses som ett sinnesintryck. Detta menar han är möjligt genom den skillnad som finns mellan förnimmelse av objekt och fenomenet. Fenomenets kvaliteter uppstår ur den egna upplevelsen som varierar medan de objektorienterade kvaliteterna blir objektets benägenhet att se ut på ett visst sätt under bestämda omständigheter. Vi beskriver inte hur objektet framträder utan beskrivningen syftar till att framställa objektets egenskaper men ytterst är även de objektiva egenskaperna fenomenella.

Frågan blir hur religiösa personer kan uppleva Gud under icke speciella omständigheter när det inte går att beskriva hur fenomenet uppträder. Alston försvarar sig genom att hänvisa till människans erfarenhet av vad t ex en god människa förväntas vara. Men ofta har vi en föreställning om tingen vilket vi ger jämförande begrepp dvs. vi upplever att vi ser tingen och använder jämförande begrepp för att beskriva dem, på samma sätt kan vi återge upplevelsen av Gud genom att jämföra med t ex en god människa. De olikartade förnimmelserna menar man har kulturella orsaker, upplevelserna blir föremål för en individuell uppfattning.³³

Ytterligare ett synsätt som tar avstånd från tesen att religiösa upplevelser är förnimmelser omfattas inte bara av det faktum att kalla en upplevelse för sinnesintryck, det innebär även att här finns en medvetenhet om händelsen men att den inbegriper en orsak till upplevelsen. Om en upplevelse kan uppfattas, innebär det att objektet skall existera och vara orsak till upple-

velsen. Ett sinnesintryck utan existens skulle enligt ovan innebära någon form av hallucination. För den religiöse blir förnimmelsen en tolkning och i detta ligger även en orsak.

Att beskriva en förnimmelse objektivt skulle innebära att även Gud skulle vara verklig. Wayne Proudfoot menar att vår uppfattning om religiösa upplevelser måste tillåta människan att ha en religiös upplevelse utan att tvingas medge att något övernaturligt objekt verkligen existerar. Den religiösa upplevelsen blir då något som den troende uppfattar som andlig. En naturlig förklaring blir otillräcklig. Här uppstår distinktionen mellan dels hur man beskriver upplevelsen och förklarar den.

När man beskriver upplevelsen är det utifrån subjektets synvinkel dvs. ur den trosuppfattning individen har. Vetenskapliga orsaksförklaringar blir då irrelevanta eftersom den religiösa upplevelsen kräver andra förklaringar. En erfarenhet kan anses som sann utifrån ett trossystem där det upplevda ingår i det trossystem där mottagaren identifierar den under en uppsättning begrepp och regler.³⁴

8 Definitioner av begrepp och förutsättningar

Studien utgår från följande definition av nämnda aspekter. Gudstjänstdeltagande avser svenska kyrkans gudstjänstinnehåll.

Med tradition menas individens tidiga involvering i ett kristet sammanhang där den kan innebära en kontinuitet i religiöst avseende fram till vuxen ålder. Tradition kan även omfatta en senare anslutning till en kristen övertygelse men ses då som en bruten tradition från tidigare synsätt.

Traditionsbegreppet omfattas därmed av föräldragenerationens värderingar och sambandet mellan individens tidiga koppling till ett synsätt som präglats av den miljö man vistats i under sin barndom och senare ungdomsåren. Föräldragenerationens åskådning har begränsats till i vilken utsträckning den omfattar en kristen övertygelse.

Nätverk och organisation avser vänner/mentorerna i och utanför en organiserad omgivning och i vilken utsträckning man är ansluten till en fast organisation, exempel på sådan organisation är KU (Kyrkans Ungdom). Nätverk/organisation representerar även olika möjligheter till individuella val som tillfredställer det egna behovet. Betydelsen av gemenskap och engagemang kan uppfattas som en del av nätverkets/organisationens betydelse för den enskilda individen.

Hur människan uppfattar sig som kristen är inte möjlig att ge en avgränsad definition av, då det innebär individens egen livsåskådning men några element som ur traditionellt kristet synsätt kan tänkas innehålla denna uppfattning har tagits i beaktande. Här ingår den betydelse bibeln har för individens religiositet men också innebörden av att vara döpt och konfirmerad och vad det innebär för den enskilda individen att ha en kristen övertygelse där det blir centrala delar av personens egen uppfattning.

Att det är möjligt att utföra en studie utifrån de nämnda aspekterna motiveras av att de olika aspekterna kan medverka i större eller mindre utsträckning att delta vid gudstjänster och där de kan tänkas utgöra plattformen för en kristen gemenskap. Bernard Groms schema ger även stöd för studiens motivering.

9 Metod

Utgångspunkten för studien är att uppfatta samband mellan kyrkan som samlingspunkt där det huvudsakliga innehållet blir gudstjänsten och faktorer som kan anses medverka till ett sådant samband. Den metod som används kan beskrivas som fenomenologisk dvs. relationen mellan subjekten som i detta fall är nätverk/organisation, tradition och hur man upplever sig som kristen och objektet som utgörs av kyrkobesöksfrekvensen och dess andliga innehåll. Den kvantitativa delen där innehållet relateras till den kvalitativa som behandlats enligt en fenomenografisk metod vilket innebär att det blir möjligt att jämföra stabila faktorer och aspekter med individens subjektiva relation till kyrkan som mötesplats där det uttrycks som antalet gudstjänster man deltar i under ett år, studien blir i det avseendet även komparativ. När relationen till kyrkliga gudstjänster för de studerade grupperna jämförs skapas därmed en möjlighet att svara på frågan om det är tänkbart att ge ett mått på kristenheten i allmänhet för de individer som är föremål för studien genom att jämföra eventuella skillnader i gudstjänstbesöksfrekvens. Att valet av individer koncentrerats till dels en mer utpräglad storstadsregion i den södra delen av landet och en mindre tätort i norr motiveras av att det bör finnas större skillnader kulturellt och socialt när en jämförelse görs vilket även tidigare forskning understryker. Det är eventuella skillnader kulturellt och socialt som studien inriktas på och hur det påverkar frekvensen av gudstjänstdeltagande.

För beräkningar av den genomsnittliga åldern används medianen som beräkningsmetod. Anledningen är att vid större spridning av data blir medianvärdet mer tillförlitligt. Medianvärdet anger medelvärde vilket innebär att lika många värden ligger över och under medelvärdet om detta inte existerar tas medelvärde av de båda medelvärdena. I följande studie har beräkningsmetoden inte någon utslagsgivande betydelse. I övrigt presenteras inga kvantitativa beräkningar beträffande t ex spridningsmått eller korrelation.

9.1 Metodproblem

Svårigheterna med enkätundersökningar är otvivelaktigt flera. Det mest påtagliga är möjligheten att få svar på enkäten. Av 20 utsända enkäter till Lund svarade knappt hälften men som trots allt tillgodoser behovet av information. Andra frågetecken som uppstår är vilka personer som svarar på frågeformuläret, finns det en skillnad i engagemang? Är frågorna orienterade mot de mest kyrkligt aktiva eller ingick andra faktorer där det medförde ett lägre alternativt högre deltagande i undersökningen. I den kvalitativa delen är av naturliga skäl tolkningen av materialet beroende av tolkarens egna erfarenheter och livsåskådning, någon säker metod att kringgå problemet har inte funnits. Det har dock gjorts en intervju efter den slutgiltiga tolkningen av materialet med en person där förhållanden är likartade med de studerade grupperna för att på vissa punkter bekräfta tolkningsresultat i studien. Intervjun ingår dock inte i det redovisade materialet, och är mer att betrakta i rollen av kontrollfunktion.

Enkätmetoden har andra nackdelar där missförstånd av frågor kan få betydelse. Frågorna testades dock på personer i samma åldersgrupp innan den slutgiltiga formen fastställdes, trots detta innehöll enkäten otydligheter.

Resultatet för den norra delen var relativt sett bättre jämfört med den södra. Av den grupp som kunde studeras svarade 4 av 5 personer och mer utförligt. Det avgjort största problemet med enkäter är möjligheten att tränga djupare in i frågeställningen vilket försvårar tolkningen av textinnehållet.

9.2 Material

Det huvudsakliga materialet för studien utgörs av enkäter och som distribuerats till två grupper, en i Lund samt en grupp i Haparanda. Av 20 enkäter vilka sändes till Lund resulterade 4 i

fullständigt ifyllda enkäter samt 5 delvis ifyllda. En enkät togs inte med pga. bristfällig information.

Till Haparandagruppen sändes 5 enkäter som resulterade i 4 fullständigt besvarade enkäter. Att antalet distribuerade enkäter varierar mellan grupperna har sin orsak för Haparandas del ett begränsat antal individer vilka motsvarade studiens syfte. Antalet i Lund begränsades av bearbetningstekniska skäl. Det totala materialet utgjordes av 13 enkätsvar där 12 använts i studien. Enkäten består av två delar av vilken en del innehåller mätbar information och en del där informationen kan sägas vara kvalitativ. Den kvantitativa delen innehåller information beträffande nätverk/organisation och tradition medan den kvalitativa delen ger uttryck för hur individens egen religiositet upplevs där engagemang och gemenskap finns med och som är kopplad till enkätens första del.

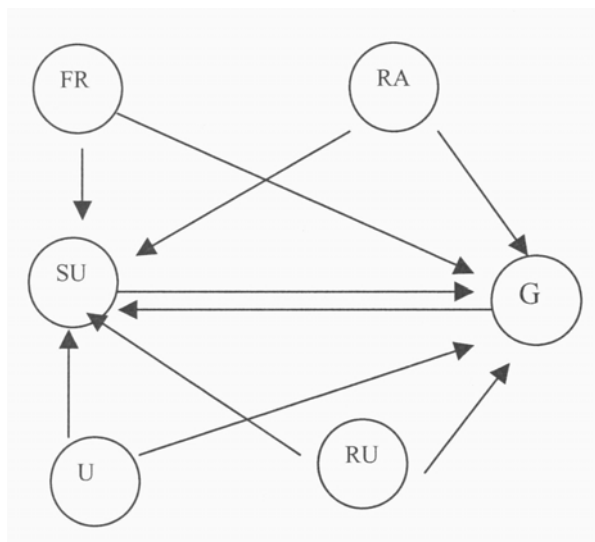
I enkäten ingår förändringsaspekten där frågan grundar sig på i vilken omfattning förändringar i personens omgivning kan få betydelse för ökat eller minskat deltagande vid gudstjänster. I övrigt material ingår litteratur från tidigare forskning inom området. Religionsfilosofisk litteratur har använts för beskrivning av synsätt beträffande religiös upplevelse men här finns sociologisk och psykologisk litteratur som stöd för människans relation till sin omgivning. Här återfinns även studier ur olika perspektiv som anknyter till kyrkobesök och relationen till kyrkan som byggnad. Litteratur som använts är begränsad till att omfatta relevanta delar av uppgiften som kan anses vara etablerad i sammanhanget. Urvalet av deltagare i studien har skett slumpvis men har avgränsats till att omfatta individer som har en kristen övertygelse och som faller inom en bestämd åldersgrupp. I materialet har skett ett bortfall av information som bedömts som icke användbart pga. sitt begränsade innehåll, materialet är av sådan art att det inte påverkar studiens resultat.

9.3 Materialbearbetning

I ett inledande skede studerades materialet i den kvalitativa enkät delen ingående för att upptäcka tveksamheter i enkätsvarens formulering i detta sammanhang sammanfördes meningar och uttryck som var relaterade till enkätfrågorna. Frågor som ställdes i enkäten utgjorde huvudkategorier vilka bestod av de faktorer som kan relateras till kyrkobesök/gudstjänstdeltagande. Till huvudkategorierna sammanfördes underkategorier som t ex gemenskap, engagemang, mål och mening. Delar av materialet var tämligen begränsat vilket medförde att någon egentlig kategorisering var nödvändig i avgränsade delar av materialet. Den kvantitativa delen behandlades som konstant därmed utan kvalitativ tolkning av dess innehåll.

10 Teoretisk bakgrund

Bernard Groms schema ger en bild av förhållandet mellan gudsbild och faktorer i individens liv. Den utgör studiens generella teoretiska bakgrund. Schemat sammanlänkar olika faktorer med den gudsbild människan har och tar upp följande relationer som anknyter till individens gudsbild.

FR = Föräldragenerationen.
 RA = Relationen till andra betydelsefulla grupper.
 SU = Känslor av självuppskattning.
 G = Gudsbild och relationen till Gud.
 U = Undervisning om Gud och Guds förhållande till människan.
 RU = Religionsutövande: Böneliv, gudstjänstliv skriftläsning, religiösa samtal, individens egna reflektioner.

Figur 2. Groms schema enligt David, M, Wulf. (1993) Religionspsykologi 2, som sammanfattar relationen mellan gudsbild och andra funktioner i individens liv.³⁵

Förklarar Groms schema utifrån de faktorer som blir föremål för studien kan följande beskrivning bli aktuell.

Undervisning om Gud i Groms schema (U) kan associeras till kyrkan och i synnerhet till präster. Här blir bibeln en central del men organisation inrymmer gemenskap och engagemang som i schemat utgörs av (RA) relationer till andra betydelsefulla grupper eller individer. Andra grupper och individer kan vara vänner innanför eller utanför en kristen gemenskap men även föräldragenerationen kan ingå, möjligtvis med en annan betydelse.

Föräldrar kan innebära en traditionsbundenhet, där individen blir delaktig i en miljö där ett beteendemönster upprepar sig och skapar det som menas med tradition i sammanhanget. Relationen till andra betydelsefulla personer eller grupper som kan relateras till kyrkan/gudstjänst, vänner och mentorer kan innehålla traditionsaspekten, där religionsutövandet omfattas av gemenskap i organiserad form eller ett mer avskilt utövande. Hur man upplever sig som kristen, dvs. individens förhållningssätt till kristendomen och vad den innebär för den enskilda människan kan med människan i centrum samtliga aspekter av Groms schema involveras.

Med objektrelationsteori i psykoanalytiska sammanhang menas en teori som anknyter till individen. De objekt som anknyter till människan är till sin natur av känslomässig karaktär. Det är inte nödvändigtvis objektet i sig, snarare vad objektet representerar eller innehåller som skapar relationen. I psykoanalytisk teori kan objektet representeras av modern eller en modersfigur det är då en relation mellan barnet och modern. Objektrelationsteorin ses ofta i samband med barns utveckling.³⁶

Groms schema kan i denna studie omformas enligt följande.

Gudstjänstdeltagande i kyrkan är en del av individens religionsutövning, som här representerar objektet/fenomenet.

De nedan beskrivna kategorierna representerar subjekten.

Tradition motsvaras av föräldrarelationen och den religiösa miljön individen vistats i under sin uppväxttid.

Nätverk/organisation innehåller relationer till andra grupper.

Hur individen upplever sig som kristen kan ses enligt Groms schema, som känslan av självuppskattning och hur individen upplever sin livssituation samt förhållandet till Gud, här finns bibelns betydelse och hur den uppfattas där den skapar ett indirekt förhållande till Gud.

10.1 Hypoteser

Med Groms schema som grund kan följande hypoteser ställas.

1. Det finns ett samband mellan traditionellt kyrkligt beteende och ett generationsöverskridande kristet synsätt i de grupper som studeras.
2. Att ingå i någon form av religiös organisation/nätverk innebär en ökad benägenhet att delta i gudstjänster jämfört med individer där organisationstillhörighet saknas för de studerade grupperna.
3. Det sätt individen upplever sig som kristen har betydelse för i vilken utsträckning deltagande i gudstjänster förekommer när grupperna jämförs med varandra.

10.1.1 Frågeställning

Undersökningen begränsar sig till att studera kyrkan som mötesplats i samband med gudstjänst utifrån tre aspekter, tradition, organisation/nätverk, och hur man uppfattar sig som kristen utifrån två geografiskt väl åtskilda områden. Det är de båda gruppernas religiösa orientering i de ovannämnda aspekterna som blir föremål för denna studie.

1. Vilken betydelse kan man tillmäta de ovan angivna aspekterna i avseende på deltagande vid gudstjänster i kyrkan?
2. Finns likheter och skillnader mellan grupperna som kan motivera deltagande eller icke-deltagande vid gudstjänster och/eller andra religiösa sammankomster?

11 Disposition av resultat

Enkätsvaren delas upp i två grupper, dels den södra som betecknas med (S) och respektive enkätnummer för gruppen i Lund. Svaren från norra Sverige kommer att behandlas på motsvarande sätt men betecknas med (N) samt enkätnummer. Enkäterna numreras från 1-9 i utfallet från den södra delen av Sverige och får beteckningen S:1 - S:9. Medan svaren från norra Sverige får beteckningen N:1 - N:4.

Redovisning av enkät svar för grupp "Södra Sverige" i avseende på den kvantitativa delen. Beteckningar (N) "Norra" respektive (S) "Södra Sverige" används i syfte att åskådliggöra det geografiska avståndet mellan orterna. Detta förenklar även notförfarandet i viss mån. Av de 20 distribuerade enkäterna till Lund inkom 9 svar, men endast 4 av dem hade även svarat på den del av enkäten som betraktas som kvalitativ.

Enkätsvaren för den kvantitativa delen redovisas separat för respektive enkät svar varefter en sammanställning sker till skillnad från den kvalitativa delen som redovisas gemensamt för respektive fråga *utom för fråga 1* som behandlas separat. Redovisningen åtföljs av analys och kommentar. Resultatredovisningen inleds med enkät svaren från Lund (S) som åtföljs av resultaten från Haparanda (N).

12 Resultat av enkätsvar S:1 - S:9 kvantitativ del

Redovisning av svaren sker i sammanfattad form för samtliga enkätsvar.

S:1

Kön: Man.

Ålder: 23 år.

Tillhör kristen organisation: Svenska kyrkans unga.

Mötesplats: Läger och på möten.

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har inte som barn deltagit i verksamheten.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Nej.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 100 tillfällen/år.³⁷

S:2

Kön: Kvinna.

Ålder: 21 år.

Tillhör kristen organisation: Credo, Svenska kyrkans unga.

Mötesplats: Församlingslokal

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har som barn deltagit i verksamheten.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 100 tillfällen/år.³⁸

S:3

Kön: Man.

Ålder: 22 år.

Tillhör kristen organisation: Credo, medlem i Pingstkyrkan i Lindköping, deltar i bönegrupp.

Mötesplats: Bönegrupper träffas i hemmen.

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har som barn deltagit i verksamheten.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 55 tillfällen/år.³⁹

S:4

Kön: Kvinna.

Ålder: 24 år.

Tillhör kristen organisation: Credo, Theofil, församling.

Mötesplats: Credo har en stor församlingslokal här träffas även Theofil.

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har deltagit i verksamheten som barn.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 40 tillfällen/år.⁴⁰

S:5 utgår (ej användbar information).⁴¹

S:6

Kön: Kvinna.

Ålder: 24 år.

Tillhör kristen organisation: Credo, Svenska kyrkan.

Mötesplats: Credos församlingslokal, men även i Kyrkan.

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har deltagit som barn i verksamheten.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja.

Deltar i gudstjänst: Uppgift saknas.⁴²

S:7

Kön: Man.

Ålder: 23 år.

Tillhör kristen organisation: Svenska kyrkan, Credo.

Mötesplats: Credos församlingslokaler, Kyrkan.

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har som barn deltagit i verksamheten.

Deltagit i Kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 100 tillfällen/år.⁴³

S:8

Kön: Kvinna.

Ålder: 21,5 år.

Tillhör kristen organisation: Kristna ungdomsförbundet i Sydsverige (KUS), Credo.

Mötesplats: Missionshus.

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har som barn deltagit i verksamheten.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 40 tillfällen.⁴⁴

S:9

Kön: Man.

Ålder: 19 år.

Tillhör kristen organisation: Credo.

Mötesplats: Uppgift saknas.

Bostadsort: Större ort, Lund.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet: Har som barn deltagit i verksamheten.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 70 tillfällen/år.⁴⁵

12.1 Sammanfattning

Av inkomna enkätsvar från grupp S:1 - S:9 (S:5 utgått) är fördelningen mellan kvinnor och män jämt fördelad. Andelen kvinnor som svarade på den kvantitativa delen av enkäten utgjorde 50 procent av det totala materialet, återstoden var följaktligen 50 procent män. Åldern för gruppen kvinnor varierade mellan 21-24 år. Medianvärdet för gruppen kvinnor ger 22.75 år. Åldersvariationen hos männen var något större, här var spridningen från 19 -23 år vilket ger ett medianvärde på 22.5 år. Skillnaderna mellan män och kvinnor avseende ålder blir i detta fall marginell. Representationen mellan män och kvinnor är jämt fördelad beträffande åldern.

Organisation träffpunkt bostadsort: Det framgår av de enkätsvar som ingår i studien för gruppen S:1 - S:9 (S:5 utgår) att samtliga har en organisationstillhörighet, några i fler än en. Träffpunkt eller mötesplats redovisar 7 av 8 personer att man har tillgång till. Ett av enkätsvaren innehåller ingen uppgift vilket kan vara ett förbiseende. Detta innebär att 87.5 procent har en mötesplats. Beträffande bostadsort är samtliga från en större ort. I detta fall är alla bosatta i Lund.

Tradition: Hur man varit engagerad i kyrklig verksamhet genom åren har uppdelningen skett genom att se engagemangen från tidig barndom och vidare fram till vuxen ålder.

Samtliga säger sig deltagit i kyrklig ungdomsverksamhet medan 7 av 8 (87.5 procent) deltagit i kyrkans barnverksamhet före inträdet till ungdomsverksamheten. Några stora skillnader finns inte mellan män och kvinnor i avseende på hur man deltagit i kyrkans barnaktiviteter. I ett fall var svaret negativt beträffande deltagandet i kyrkans barnaktiviteter dvs. 12.5 procent. Samtliga kvinnor hade deltagit i båda kategorierna. Alla är också konfirmerade.

Andelen svar som säger sig ha någon förälder som har en kristen övertygelse framgår att 7 av 8 svar har någon förälder med en kristen övertygelse. I hälften av svaren framkommer att båda föräldrarna har en kristen övertygelse. Ett av svaren redovisar att inte någon av föräldrarna har en kristen övertygelse.

Hur ofta man deltar i någon gudstjänst varierar mellan 40 och 100 gånger/år (siffrorna anges som ungefärliga). Ett av svaren saknar uppgift. Medianvärdet för de sju svaren blir 70 gånger/år. Männen besöker gudstjänster oftare än kvinnor. Ett medianvärde för män blir 85 gånger/år och ett medelvärde ger 81.25 gånger/år, för kvinnornas del kan ett medianvärde inte beräknas eftersom en uppgift saknas men för jämförelsen blir medeltalet för gudstjänstbesöken 60 gånger/år.

Kommentarer: Gruppen uppvisar en betydande homogenitet beträffande ålder, organisationstillhörighet, tillgång till mötesplats, bostadsort samt kristen tradition. En jämn fördelning mellan kvinnor och män ger en möjlighet till jämförelse av data. Att observera är att det enkätsvar som angav att föräldrarna inte hade en kristen övertygelse deltog inte i kyrkans barnaktiviteter som barn. Gudstjänstbesöken varierar, men även de som har det lägsta antalet gudstjänstbesök har höga värden. Av intresse är att männen har ett högre antal gudstjänstbesök jämfört med kvinnor. I tidigare undersökningar är kvinnor generellt mer positiva till kyrkan i allmänhet. Någon förklaring av fenomenet går inte att göra utifrån de redovisade svaren.

Man har en generationsöverskridande tradition i gruppen. Större delen av föräldrarna har en kristen övertygelse. I svaren framgår att hälften av gruppen anger att båda föräldrarna har en kristen övertygelse. Det framgår inte om övriga svar avser endast någon av föräldragenerationen eller båda. Frågans formulering gör att svaren inte kan omfatta ett tydligare svar.

Aktiviteterna inom kyrkans barnverksamhet där de flesta deltagit tyder på ett visst mått av inflytande från föräldrar eftersom mindre barn inte har den insikt som krävs för att göra ett individuellt val. Ungdomsverksamheten har blivit en naturlig fortsättning och senare det mer självständiga engagemanget i någon kristen organisation. Tillgången av lokaler för att söka gemenskap i olika aktiviteter bör ses som ett positivt inslag vilket kan ha betydelse för det gemensamma engagemanget. Bostadsortens storlek med den service en sådan kan erbjuda kan vara av betydelse för gemenskap men andra möjligheter finns i brist på lokaler. Däremot kan gruppens storlek kräva att lokaler finns.

Enkätresultat i anslutning till kyrkobesök: Resultat av enkät där möjlighet fanns att ge uttryck för positiva eller negativa upplevelser i samband med kyrkobesök och om kyrkobesök sker vid andra tillfällen (arrangemang, möten t ex) och hur ofta man upplever att sådana förekommer i den kyrka man vanligtvis besöker. I denna avdelning ingår följande enkätsvar från grupp S. S:1, S:2, S:3, S:4, S:7, S:8 övriga har utgått i avsaknad av information.

Att gudstjänster upplevs som givande svarar alla utom S:8 där svar saknas. I materialet framstår två huvudkategorier, gemenskap och engagemang. Gemenskap upplevs som centralt i gudstjänsten, den innebär att mötas i bön lyssna till guds ord samtidigt skapa trygghet hos individen. Engagemanget innebär ett aktivt deltagande i kyrkorummet genom att lyssna till predikan, delta i bön, nattvard och sång, vilket upplevs skapa en insikt hos människan.⁴⁶

Analys: Gemenskap och engagemang är nära sammanlänkade. Gudstjänstmötet blir ett gemensamt handlingsmönster där upplevelsen delas tillsammans med andra. Kyrkorummet blir en plats där handlingar legitimeras där det innebär en trygghet och en styrka för individen. Det gemensamma engagemanget skapar en förstärkt upplevelse, en individuell kraft och utveckling.

De som angett orsaker till att gudstjänstbesöken kan vara mindre givande är S:1, S:3, S:4. Olika skäl har angetts, bland dem finns tekniska problem t ex att orgeln inte fungerar och att ”predikan inte omadresserar dåtidens betydelse till dagens situation”.

Kommentarer: Tekniska problem kan i sig vara besvärande och att musiken kan vara en del i den andliga helhetsupplevelsen, men eftersom påståendet i enkäten inte utvecklats kan det tolkas som att problemet inte är av central betydelse för deltagande i gudstjänst. Att predikan inte relateras till dagens samhälle är ett tyngre argument mot deltagande i kyrkans gudstjänster. Gudstjänsten bör vara meningsfull för deltagaren vilket den delvis inte blir om predikan fokuserar på enbart historiska händelser.

Relateras utsagor som kan uppfattas som mindre givande i samband med deltagande i gudstjänster och antalet gånger man deltar i gudstjänst/år finner man att de som har ett lägre antal besök även har uttryckt vissa nackdelar med innehållet i predikotexterna. De som har de högsta besöksfrekvenserna har inte angett orsaker till negativa upplevelser i samband med deltagande i gudstjänst (frånsett ett klagomål som avsåg tekniska brister). Besöksfrekvensen får anses som hög även för de som har lägst antal gudstjänstbesök/år, men i avseende på gruppen finns ett samband mellan predikans innehåll och hur den är relaterad till ett modernt samhälle och en lägre besöksfrekvens om endast de nämnda faktorerna tas i beräkning. Det kan finnas andra skäl för en lägre besöksfrekvens t ex tidsbrist, man bör ha i åtanke att den lägsta individuella besöksfrekvensen i gruppen är 40 gånger/år.

Övrig aktivitet i kyrkan: Andra arrangemang där gudstjänster inte är medräknade i vilka man deltar, det kan röra sig om den egna församlingens kyrka eller kyrka på annan ort.

I vilken omfattning man upplever att andra arrangemang förekommer i den kyrka man vanligtvis besöker. Frågan ställdes för att se hur engagemanget är riktat och i vilken grad ett medvetande finns om andra aktiviteter. Samtliga är medvetna om i vilken grad andra arrangemang förekommer i den "egna" kyrkan. En stor variation verkar finnas bland de olika kyrkornas aktiviteter vad gäller andra arrangemang. Svartalternativet "mer än en gång/månad" förekommer i tre enkätsvar vilket innebär 50 procent och rör enkätsvar S:2, S:4, och S:7.

Engagemanget i kyrkan eller vid andra platser anges Svenska kyrkans läger, konferenser och ungdomssamlingar. Här finns även andaktstunder, bibelstudier, samtalsgrupper om tro, förberedelser i grupp inför söndagsgudstjänst, programkvällar och veckoslutmässa/aftonbön. Svartalternativen förekommer i enkät S:1, S:2, S:3, S:4, S:7 och S:8.⁴⁷

Analys: Det finns inget direkt samband mellan antalet gudstjänstbesök och i vilken grad man är medveten om andra arrangemang eftersom inget svar förkommer där man säger sig vara ovetande om hur ofta andra arrangemang förekommer inom den undersökta gruppen. Det indikerar dock att här finns ett intresse av vad kyrkan har att erbjuda. Utbudet av aktiviteter i kyrkan medverkar indirekt till kyrkobesök genom det utbud som individen är medveten om. Det är trots allt det egna valet att delta som slutligen avgör.

Ungdomssamlingar läger och konferenser har en orientering mot ett mer allmänt område av den kristna gemenskapen medan samtalsgrupper, andakter kan uppfattas som mer intensiv. I svaren framkommer att här finns en rad aktiviteter som innebär att man har möjlighet att välja och söka sig till aktiviteter som tillfredställer det egna religiösa behovet. I övrig kyrklig aktivitet ligger tyngdpunkten på ett individuellt religiöst plan som inte tillhör det i samhället vanligtvis relaterade aktiviteterna i kyrkan.

13 Resultat av enkätsvar S:1 - S:4 fråga 1-7 kvalitativ del

Följande enkätsvar tillhör den kvalitativa delen av studien. Svaren till frågorna har svarspersonerna kunnat formulera fritt. Olika typer av svar blir konsekvensen av fritt kunna uttrycka sig. Frågorna är numrerade från 1-7. Enkätsvar där dessa frågor är besvarade har begränsats till S:1 - S:4 övriga enkäter är ej besvarade i denna avdelning. De redovisade svaren är komprimerade och något omformulerade. I redovisningen av fråga 1 har varje enkät behandlats separat och där en kort analys finns till varje enkätsvar till skillnad från övriga frågor där sammanställningen ägt rum för gruppen som helhet, här ingår analys och kommentarer till varje fråga. Frågorna är ställda utifrån det sätt man upplever sig som kristen och faktorer som kan ha betydelse i sammanhanget.

Fråga 1. *Vad innebär det att vara bristen i ditt dagliga liv?*

Enkätsvar: S:1.

Att ha en känsla av sammanhang, utanför tid och rum. Gemenskap med alla kristna i alla tider.⁴⁸

Analys: Sammanhang får ett mer abstrakt innehåll när man talar om en icke materiell värld som kan tolkas som en religiös känsla där den inte grundar sig på intryck av världen, men mer av upplevelse vilket egentligen inte går att beskriva i rationella termer, det uppstår en känslomässig insikt om hur och varför människan existerar. Uttrycket, gemenskapen med alla

kristna i alla tider ger möjligheten till en åtskillnad mellan troende och icke troende dvs. frälsningen och det eviga livet som endast tillhör de som är troende.

Enkät svar: S:2.

Att vara kristen får betydelsen av en gemenskap med Gud och ett stöd i svåra situationer och beslut, men också någon att dela glädjen med. Det innebär även att ha en förebild att leva efter i förhållande till andra människor.⁴⁹

Analys: Ett etiskt perspektiv läggs i betydelsen av att vara kristen, ett sätt att förhålla sig till världen och människan. Den religiösa människan bör leva enligt vissa etiska regler. Här finns ett förhållningssätt till Gud som kan ses som ordningsskapande, samtidigt är människan intimt förknippad med Gud i olika situationer. Gud blir den som ger stöd i svåra situationer vilket innebär att Gud finns utanför människan, det är inte enbart människan som löser svåra problem, det sker med Guds hjälp.

Enkät svar: S:3.

Det kristna livet innebär en möjlighet att få stöd i Gud. Människan inför Gud blir accepterad vilket innebär att acceptansen hos andra människor inte blir lika viktig. Människans värde är oändligt och hoppet om att komma till himlen gör att världen inte behöver vara perfekt, ibland begås fel vilket innebär att det är tillåtet att ångra sig.⁵⁰

Analys: Även här finns ett etiskt perspektiv beträffande människovärdet. Det andliga värdet av människan kan ses som obegränsat men i aspekten av människan som skapad av Gud blir även den världsliga människan ett oändligt värde. Det är det obegränsade värdet som blir avgörande för individen. Den troende människan har inte anspråk på den materiella världen i samma utsträckning som den icke troende. Guds vilja och människans vilja är inte alltid sammanlänkade vilket innebär att ett mått av frihet finns.

Enkät svar: S:4.

Den kristna tron genomsyrar allt vilket inte betyder att det man gör är bättre och klokare jämfört med ickekristna, men sättet att bearbeta handlingar sker på ett annat sätt. En strävan finns att den kristna tron skall få ett allt större utrymme på livets alla områden.⁵¹

Analys: Den kristna tron får betydelsen av ett synsätt som påverkar hela människan. Att individens handlingar till en del styrs av detta kan uppfattas som att man inte skiljer sig från det allmänna sättet att konfronteras med världen men sättet att uppfatta eventuella svårigheter befinner sig på ett annat plan. Den kristna etiken blir ett önskvärt förhållningssätt till andra. Här uttrycks inte ett direkt förhållningssätt till Gud, snarare framhåller man förhållandet till världen som en konsekvens av den kristna tron.

13.1 Sammanfattande analys av fråga 1 för grupp (S)

Den individuella uppfattning man har om vad den kristna övertygelsen innebär varierar, men sammantaget för gruppen omfattas den av en genuin kristen uppfattning där världen och människan finns med. Relationen till Gud uttrycks som personlig kontakt, vilket innebär trygghet och möjlighet att göra de rätta valen, det skapar en känsla av sammanhang och gemenskap för individen. Den etiska aspekten i avseende på individens förhållande till världen och människan kan även tolkas i termer av en relation till Gud som då kan ses som en möjlighet för människan att vara just människa med fel och brister, människan kan accepteras som den individ hon är vilket innebär en trygghet i sig. Att söka en acceptans genom materiella värden blir därför inte nödvändig. Tryggheten för individen finns även i svåra stunder genom

gemenskapen till Gud. Att vara kristen innebär en väg att följa som i förhållandet till världen i övrigt upplevs som den rätta. Man för inte ett rationellt resonemang i förhållandet till Gud vilket indikerar att den fas av sökande och rationella argument har lämnats, tro och vetenskap blir olika världar för gruppen.

Kommentarer: Gud är naturligtvis det centrala för den kristna människan, skillnaden ligger i hur man upplever Gud vilket blir ett individuellt synsätt. Materialet ger inte möjligheten att djupare analysera hur man uppfattar sig som kristen. Här finns heller inte uttryckt något direkt tvång där konsekvensen skulle kunna kopplas till bibelstudier eller gudstjänstbesök Något förnuftsmissigt resonemang kring den kristna tron finns inte med vilket innebär att individen inte befinner sig i ett förhållande till Gud som grundar sig på en vetenskaplig syn om t ex människans existens. Att man som individ socialiserats in i en värdegemenskap kan innebära att söka sig till kyrkan och gudstjänsten för en förstärkning av gemenskapen till Gud.

Fråga 2. *Vilken betydelse har bibeln för dig?*

Bibeln är guds ord och mening.

Bibeln är det viktigaste sättet att lära känna Gud och Guds vilja.

Inspirationskälla till lärjungaskap.

Bibeln är en guide i det kristna livet och sökandet efter Gud.

Gud talar till oss genom bibeln. Bibeln är det viktigaste kyrkan har.⁵²

Analys: Bibeln tillhör en av de centrala delarna i det kristna livet. Gruppen uttrycker en bibelsyn där den innebär en direkt kommunikation med Gud, samtidigt får bibeln betydelsen av källa till inspiration. Begreppet inspirationskälla kan tolkas som ett sätt att gå vidare i den kristna utvecklingen dvs. tillvarons mening och mål. När man betraktar bibeln som guide i det kristna livet ger det en viss nyansskillnad mot dem som svarat att bibeln är Guds ord och mening. I det senare fallet finns mindre av tolkningsmöjligheter av bibelns innehåll medan bibeln som guide ger känslan av att här finns ett större utrymme för en egen tolkning. Bibelns betydelse kan delas in i dess egenskaper och mening. Bibeln har funktionen av länk mellan Gud och människan där egenskapen även blir ett mål dvs. att få kunskap om Gud och Guds vilja. Bibeln kan ses som Guds ord och därmed innehavare av alla svar vilket ger dess innehåll.

Kommentarer: Det framgår av svaren att bibeln är en nödvändighet, här finns en möjlighet att söka insikt. Samtliga svar på frågan ger ett uttryck för en stor bibeltrogenhet. Tolkaren kan välja ett eget perspektiv av bibelns text. I svaren ges inget uttryck för att man ifrågasätter bibelns innehåll eller sanningshalt. Den generella uppfattningen blir att det för gruppen är möjligt att uppleva bibelns text utifrån sin personliga uppfattning.

Fråga 3. *Har det betydelse för dig att vara döpt och/eller konfirmerad?*

Man blir en del av Kristi kropp.

Det har betydelse för min roll som Guds barn.

Dopet känns som en trygg grund.

Dopet är viktigt men det är viktigare att ta emot Jesus i mitt hjärta varje dag.

Om jag inte varit döpt och konfirmerad hade jag blivit det nu.

Tänker inte så ofta på dopet.⁵³

Analys: Alla svar tyder på att dopet och konfirmationen har en stor betydelse för den kristna människan men att det inte alltid är det viktigaste. Svaren orienterar sig mer i riktning mot det

aktuella tillståndet och anses som viktig del av det kristna livet. Det är med utgångspunkt i materialet inte möjligt att se någon djupare mening av dop eller konfirmation för gruppen.

Kommentarer: Någon djupare analys av dopets betydelse fanns inte med bland svaren vilket gör att en viss osäkerhet infinner sig vad gäller begreppen dop och konfirmation. Det finns trots allt en samstämmighet i gruppen om dopets och konfirmationens betydelse. Möjligen kan dopets svaga framtoning i svaren få betydelsen om det relateras till personlig upplevelse där det för merparten av individerna saknas där det kan mer allmänt få betydelsen av att en avgränsning görs mellan det som direkt upplevs och det som traditionellt har betydelse.

Fråga 4. *Vilken betydelse har församlingen/församlingsprästen och/eller andra personer i din omgivning i den kristna gemenskapen/samtalet?*

Stor, man kan inte vara kristen ensam.

Enskilda personer har ofta haft betydelse för min tro och min utveckling som förebilder och stöd.

Det är genom de personerna som mitt kristna liv fungerar.

Kristna människor har väldigt stor betydelse för min tro. Det är dem jag bollar svåra frågor mot och andra funderingar. Jag ser upp till min församlingspräst och pratar gärna med honom om tro.⁵⁴

Analys: Samtliga svar ger uttryck för behovet av kristen gemenskap och som även blir en förutsättning för det kristna livet. Personer som församlingsprästen eller församlingen som helhet utgör ett nätverk där människor med likartad livsåskådning får utrymme för diskussioner. Ett tankeutbyte mellan individer är en av förutsättningarna för ett rikt kristet liv. Olika personer representerar även en förebild i avseende på hur man bör vara som kristen.

Kommentarer: Frågan ansluter till det nätverk individen befinner sig i betyder för det beteendemönster personen vuxit in i.

Ur svaren framgår inte om i gruppen finns vad man ibland kan betrakta som mentorer dvs. personer som aktivt tar del av individens kristna utveckling. Relationen med andra kristna personer har stor betydelse för varje kristen individ i gruppen.

Fråga 5. *På vilket sätt tar du del av det kristna budskapet?*

Budskapet tar man del av genom nådemedlen.

Genom gudstjänster och föredrag. I predikan och kristen litteratur.

Genom Credo i undervisning och lovsång, genom gudstjänst, predikan i min församling. Genom bibelläsning samt genom diskussioner med andra och i bön.⁵⁵

Analys: Gudstjänstbesöken har för flertalet en stor betydelse på det sätt man får ta del av det kristna budskapet. I sammanhanget finns även föredrag och diskussioner, bön och kristen litteratur.

Aktiviteterna skulle kunna delas in i två kategorier, dels en aktiv del där människan aktivt söker efter det kristna budskapet och en mer passiv del där det kristna budskapet kommer till människan. Att besöka kyrkan eller föredraget, kan i sig betraktas som en aktiv handling men här avses den aktiva handling där det direkta informationsflödet finns och där det presenteras på ett sådant sätt att enbart närvaron inte är tillräckligt.

Till den aktiva delen som till viss del kan sägas vara mer individorienterad, kan t ex bibelläsning, övrig kristen litteratur, diskussioner, lovsång och bön anses tillhöra. Den passiva delen kan representeras av predikan och föredrag. Till individorienterad aktivitet tillhör bibelläsning och studiet av kristen litteratur men är nödvändigtvis inte fallet eftersom det kan ske i grupp eller sammankomster det gäller även bönen.

Diskussioner är den kategori där individen kan betraktas som ett aktivt objekt i förhållande till andra människor. En stor del av det sätt man tar del av det kristna budskapet tillhör den passiva delen. Här finns också den organiserade formen av aktivt deltagande. I vilken omfattning den aktiva och den passiva delen utgör inflödet av information är svårt att avgöra, det man kan hänvisa till är de svar man avgivit har en tendens mot den passiva delen dvs. genom predikan och undervisning. I den kan naturligtvis ingå dialoger mellan mottagare och avsändare men traditionellt innebär predikan och i viss mån undervisning mer av informationsmottagande.

Kommentarer: Bland svaren har inte framkommit något som skulle tyda på att man använder sig av andra media för att ta del av det kristna budskapet. En indelning i en aktiv och passiv del samt en mer individorienterad del och ett område där gemenskap har betydelse för det kristna budskapet har betydelse för hur man tar del av det kristna budskapet.

Fråga 6. *Hur blev du troende?*

Under min konfirmation.

Uppvuxen i en kristen familj. Har alltid känt det som en naturlig del att delta i Gudstjänster. Har alltid varit medlem i en församling, samtidigt har jag reflekterat och tagit ställning, men det finns inget speciellt som jag kan peka på. Eventuellt att ett år på bibelskola kan ha varit av betydelse.⁵⁶

Analys: Ett generationsöverskridande beteende finns där individen varit engagerad från tidig barndom. Här finns ett undantag där ett sådant samband inte finns och där upplevelsen att vara kristen inträffade under konfirmationsstudierna. Den upplevelsen delas av ytterligare en person men här finns en generationsbundenhet och här har någon av föräldrarna en kristen övertygelse. Övriga har alltid engagerat sig i det kristna livet och kan egentligen inte peka på en händelse som i ett tidsperspektiv kan betraktas som något före eller efter i religiös bemärkelse. Kyrkobesöksfrekvensen är heller inte sammanbundet med hur man blev kristen.

Kommentarer: Konfirmationen har upplevts i två av fallen vara den tidpunkt där upplevelsen av att tillhöra den kristna gemenskapen blivit förankrad, medan övriga har en mer linjär utveckling till det kristna livet. Att människan blir medveten om den typen av tankegodis är förmodligen en konsekvens av mognad och reflektion även om man har en kristen tradition som bakgrund.

Fråga 7. *Om du jämför hur du är religiöst engagerad idag med hur det var tidigare dvs. när du bodde på annan ort (eller bytt församling) hur skulle du beskriva skillnader och likheter utifrån t ex kyrkobesök (gudstjänst eller annat). Hade du kamrater som var kristna vilken betydelse hade ledare, församlingsprästen osv. för dig?*

Inga större skillnader, men nu tillhör jag en församling där deltagarna är yngre vilket påverkar gudstjänsten positivt, (ex).

Tidigare var jag upptagen av möten på helgerna, i PK (Pingstkyrkan), nu går jag på högmässa på söndag morgon och är ute och träffar kursare m fl på fredag och lördagskvällar.

Min nuvarande församling är mer engagerad och gemenskapen är bättre. Credo skiljer sig från KU-gruppen genom att man räknar med Gud på ett annat sätt och med möjligheten att han ingriper i våra liv. Nådegåvorna diskuteras medan man i församlingarna inte gör det. Nu är även bönen mer framträdande.

Den stora förebilden var församlingsassistenten och under en period ungdomsprästen. Mina föräldrar hade stor betydelse för min tro under min barndom.⁵⁷

Analys: Några större skillnader finns inte med avseende på nätverk upplevelsen av gemenskap. Vissa förändringar beträffande kyrkobesöksfrekvensen finns i ett av svaren vilket kan kopplas samman med det tidigare religiösa nätverket. En omdisponering av fritiden är ett resultat av den religiösa miljöns förändring. Det som också påverkat individens situation är en yngre församlingsprofil dvs. personer som mer tillhör den egna generationen upplevs som ett positivt inslag. Gudstjänsterna anpassas till den genomsnittliga besöksåldern, vilket kan innebära en större motivation att delta i gudstjänster. Gemenskap och engagemang har betydelse för individen och det sätt det kristna livet utvecklas.

Kommentarer: Det förefaller som om några radikala skillnader inte finns, möjligen upplevs detaljer i den nuvarande situationen som mer positiv. Man kan anta att nätverk och organisationstillhörigheten varit i stort sett likartade eftersom det inte framgår ur materialet. Övergången i ett avseende från Pingstkyrkan till den nuvarande församlingen har förändrat kyrkobeteendet i någon mån. Svaret ger intryck av att Pingstkyrkan har en mer kontrollerad organisation där det ställs krav på medlemmarna.

14 Resultat av enkätsvar N:1 - N:4 kvantitativ del

Redovisning av enkätsvar grupp ” Norra Sverige” som får beteckningen N:1 - N:4. Av fem distribuerade enkäter erhöles fyra enkätsvar vilka kommer att användas i studien. Den kvantitativa delen av enkätsvaren nedan är i sammanfattad form. Något urval av information har inte skett.

N:1

Kön: Kvinna.

Ålder: 20 år.

Tillhör kristen organisation: Kyrkans Ungdom (KU).

Mötesplats: Ortens församlingshem.

Bostadsort: Medelstor ort, Haparanda.

Deltagit i kyrkans barnverksamhet (som barn): Ja.

Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.

Konfirmerad: Ja.

Kristna föräldrar: Ja, mamma.

Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 2 tillfällen/månad.⁵⁸

N:2

Kön: Kvinna.

Ålder: 19 år.

Tillhör kristen organisation: Uppgift saknas.

Mötesplats: Uppgift saknas.

Bostadsort: Medelstor ort, Haparanda.
Deltagit i kyrkans barnverksamhet (som barn): Nej
Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.
Konfirmerad: Ja.
Kristna föräldrar: Ja, mamma.
Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 8 tillfällen/år.⁵⁹

N:3

Kön: Kvinna.
Ålder: 19 år.
Tillhör kristen organisation: Uppgift saknas.
Mötesplats: Uppgift saknas.
Bostadsort: Medelstor ort, Haparanda.
Deltagit i kyrkans barnverksamhet (som barn): Nej.
Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.
Konfirmerad: Ja.
Kristna föräldrar: Kanske.
Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 5 tillfällen/år.⁶⁰

N:4

Kön: Kvinna.
Ålder: 20.
Tillhör kristen organisation: Uppgift saknas.
Mötesplats: Uppgift saknas.
Bostadsort: Mindre ort med 3 km till tätort.
Deltagit i kyrkans barnverksamhet (som barn): Nej.
Deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet: Ja.
Konfirmerad: Ja.
Kristna föräldrar: Nej.
Deltar i gudstjänst: Vid ungefär 3 tillfällen/år.⁶¹

14.1 Sammanfattning

Av de inkomna enkätsvaren var samtliga av kvinnor i åldrarna 19-20 år. Två personer var 19 år och två var 20 år vilket ger ett medianvärde på 19.5 år.

Organisation träffpunkt bostadsort: Det framgår av svaren att en av fyra tillhör någon form av kristen organisation dvs. 25 procent. Samma värde gäller även för dem som utnyttjar någon form av lokal för informella sammankomster dvs. 25 procent (i båda fallen samma person).

Bostadsort anges som medelstor i tre fall av fyra. Vilket innebär att 75 procent bor i Haparanda medan en bor utanför orten i en mindre by.

Tradition: Tre av fyra säger sig inte deltagit i kyrkans barnverksamhet vilket betyder att 75 procent inte medverkat i verksamheten som barn och 25 procent har följaktligen deltagit.

Ungdomsverksamheten har alla eller 100 procent deltagit i och siffran får även gälla för konfirmerationsfrekvensen. Föräldrar med kristen övertygelse har 50 procent av de tillfrågade medan en eller 25 procent säger sig vara osäker och en har föräldrar där ingen av dem har en kristen övertygelse dvs. 25 procent. Gudstjänst besöken uppvisar stora skillnader. Guds-

tjänstbesöksfrekvensen varierar mellan som lägst 3 gånger/år till ungefär 24 gånger/år vilket innebär ett medianvärde av 6.5 gånger/år.

Analys: Gruppen är enhetlig i avseende på kön och ålder. Att endast kvinnor förekommer bland de svarande ger ingen möjlighet till jämförelse mellan könen. Att framhålla den låga grad av organisationstillhörighet personerna säger sig ha, kan jämföras med att man inte angivit mötesplatser i form av gemensamma lokaler vilket sammanfaller med graden av organisationstillhörighet.

Jämför man antalet där man deltagit i kyrkans barnverksamhet finns ett visst samband mellan föräldragenerationens kristna övertygelse alternativt icke kristna övertygelse. Ett av svaren anger att man inte deltagit i kyrkans barnaktiviteter samtidigt har en av föräldrarna en kristen övertygelse. Det råder även en avsevärd skillnad beträffande gudstjänstbesök mellan de som dels har någon kristen förälder och deltagit i kyrkans barnverksamhet samt de som inte har någon kristen person i föräldragenerationen och antalet gudstjänstbesök i kyrkan. Här finns en avvikelse där en av föräldrarna har en kristen övertygelse och där den svarande inte deltagit i kyrkans barnverksamhet samtidigt har en relativt sett låg kyrkobesöksfrekvens.

Kommentarer: En av orsakerna kan vara inflyttning eller att föräldern inte haft en kristen övertygelse vid det aktuella tillfället.

Enkätresultat i anslutning till kyrkobesök: Resultat av enkät där möjlighet fanns att ge uttryck för positiva eller negativa upplevelser i samband med kyrkobesök och om kyrkobesök sker vid andra tillfällen (arrangemang, möten t ex) och hur ofta man upplever att sådana förekommer i den kyrka man vanligtvis besöker. I avdelningen ingår följande enkätsvar från grupp N. Följande enkätsvar ingår N:1 - N:4.

Det man anger som givande i samband med gudstjänster är att möjligheten att bekänna sina synder och bli förlåten, genom detta kommer man närmare Gud. Nattvarden upplevs som härlig efter förlåtelsen. Gudstjänstbesöket upplevs som rofyllt och Guds ord ger själen näring. Fin stämning och härligt att höra Guds ord.⁶²

Analys: Att bekänna och bli förlåten för sina synder kan ses som ett sätt att bli en ny människa att lämna det gamla bakom sig vilket kan upplevas som en befrielse. Samtidigt ger lyssnandet till Guds ord själen ny näring vilket kan tolkas i termer av själslig kraft. Den atmosfär som finns i kyrkorummet upplevs som positiv. Gemenskapsfaktorn finns inte med i enkätsvaren vilket leder till att den religiösa upplevelsen tolkas som mer individorienterad. Det är den enskilda människan och Gud som står i centrum.

Kommentarer: Ett av enkätsvaren fanns inget positivt angivet i samband med gudstjänster, men har trots detta inte den lägsta besöksfrekvensen. Det framgår även att det enkätsvar där ett större engagemang beskrivs är relaterat till antalet gudstjänstbesök/år. I detta fall är besöksfrekvensen den högsta av samtliga enkätsvar från grupp N. Det är även att anmärka att i inget av svaren framstår gemenskap som centralt fenomen.

De som angett orsaker till att gudstjänstbesöken kan vara mindre givande är N:1, N:3. Svaren som redovisas nedan är något komprimerade.

Det som upplevs som mindre givande med gudstjänster är att man ibland inte är närvarande ”sitter och tänker på annat”.

Man läser texter m m för att man på central nivå beslutat att dessa skall läsas en viss dag, istället för att läsa texter som passar församlingen och den situation församlingarna befinner sig i.

Analys: Den första invändningen mot gudstjänsten är mer relaterad till individens koncentration snarare än nackdelar med gudstjänsten. Ett flertal anledningar kan finnas till att man sitter och tänker på annat, här framgår heller inte ur svaret några direkta argument mot gudstjänsten som sådan.

Den andra upplevelsen av gudstjänsten innebär ett missnöje med gudstjänstens innehåll. Budskapet är orienterat i en riktning där gudstjänsten upplevs som inaktuell. Gudstjänsten är inte knuten till människan. Här verkar gudstjänsten bestå av läsande av texter utan verklighetsanknytning.

Kommentarer: Missnöje med gudstjänster kan inte av materialet att döma relateras till antalet gudstjänstbesök. I det ena fallet kan kritiken sägas vara riktad mot det egna jaget, medan i det andra fallet mot gudstjänstinnehållet. Det finns anledning att gudstjänstinnehållet påverkar individens förhållningssätt till kyrkan men materialet ger inte möjlighet att anta att det är det verkliga förhållandet. Svaret antyder att behovet av religiöst innehåll i traditionell mening inte tilltalar individen, vilket kan innebära att möjligheten att göra ett individuellt val inte finns.

Övrig aktivitet i kyrkan: Kyrkobesök vid andra tillfällen (olika arrangemang, möten osv.). Avser enkätsvar N:1 - N:4.

Man besöker kyrkan vid andra tillfällen t ex sånggudstjänster, konserter, arbetet, ärtsoppa varannan torsdag.

Begravningar bröllop.

KU-möten dop konfirmationer bröllop.

Dop, begravningar och vid jul.⁶³

Analys: Svaren innehåller typen av kyrkobesök som är relaterade till en allmän hållning till kyrkan dvs. sådant som ingår som en naturlig del i människans liv. I ett av fallen finns en anknytning till ett mer religiöst engagerat besök.

Kommentarer: Den som har den högsta besöksfrekvensen är även anställd av kyrkan. Det är dock ingen orsak till ett högre antal gudstjänstbesök. Det förefaller troligt att det finns människor anställda inom kyrkan som inte är aktivt kristna t ex skötsel av fastigheter inom kyrkan. Ett av svaren indikerar ett större religiöst engagemang även vid sidan om vanliga gudstjänstbesök samtidigt har personen det högsta antalet kyrkobesök för gruppen som helhet.

I vilken omfattning upplevs att andra arrangemang förekommer i den kyrka man vanligtvis besöker: Svaren omfattar enkät N:1 - N:4.

Frågorna ställdes för att se hur engagemanget är riktat och i vilken grad ett medvetande finns om andra aktiviteter.

I tre av svaren är man medveten om hur ofta andra aktiviteter förekommer i kyrkan. Svaren varierar något vilket beror på frågans utformning. Ett av svaren indikerar att man inte är medveten om andra aktiviteter.

Svaren fördelar sig enligt följande. Var tredje månad. Mer än en gång/månad. Ett par gånger/år. Vet ej.⁶⁴

Analys: I tre av fallen är man medveten om kyrkliga aktiviteter vid sidan av gudstjänster anslutna till helger, vilket kan tyda på ett visst engagemang. Ett av svaren ger intryck av ett lägre engagemang dvs. intresset för olika arrangemang i kyrkan är lägre jämfört med de övriga. Den stora spridningen av svarsalternativen ger intryck av att även här finns en osäkerhet beträffande olika arrangemang i kyrkan. Ett av svaren kan vara det som är den faktiska frekvensen av arrangemang i kyrkan, vilket gör att det är svårt att peka ut någon som har den rätta informationen och därmed är den som är mest engagerad.

Kommentarer: Frågan i sig är utformad så att en stor spridning kan förekomma om man inte vet med större noggrannhet hur ofta kyrkan arrangerar konserter, möten och annat. Svaret på frågan kan endast relateras till hur medveten man är om aktiviteter i kyrkan vid sidan av det som kyrkan egentligen arbetar med.

14.2 Resultat av enkätsvar N:1 - N:4 fråga 1-7 kvalitativ del

Följande enkätsvar tillhör den kvalitativa delen av studien. Svaren till frågorna har svarspersonerna kunnat formulera fritt. Olika typer av svar blir konsekvensen av fritt kunna uttrycka sig. Frågorna är numrerade från 1-7. Enkätsvar där dessa frågor är besvarade är N:1 -N:4.

Frågorna är ställda utifrån det sätt man upplever sig som kristen och faktorer som kan ha betydelse i sammanhanget. Varje fråga behandlas separat som något gemensamt för gruppen fränsett fråga 1 där varje enkätsvar blir föremål för separat analys. Enkätsvaren är redovisade i sammanfattad form där materialet orienterar sig mot frågan.

Fråga 1. *Vad innebär det för dig att vara kristen i ditt dagliga liv?*

Enkät N:1.

Att vara kristen är att Gud är en hjälp och ett stöd i svåra situationer, men det innebär också att vara en förebild för andra människor dvs. att vara den Gud vill att människan skall vara. ”*Gud finns på något sätt alltid med mig... i mina tankar*”. Att vara kristen innebär att gå till kyrkan och läsa bibeln. Det innebär även förpliktelser, men inget tvång, snarare betyder det att odla sin tro. Ett dåligt samvete ibland för att kyrkobesöken inte sker oftare.⁶⁵

Analys: Relationen till Gud kan uppfattas som kravfylld samtidigt som det innebär en trygghet. Religiositeten är starkt förknippad till Guds vilja och därmed ett visst mått av regler och plikt vilket kan ses som ordningsskapade och blir individens trygghet. Gemenskapen med Gud blir en ordnad tillvaro med en mening i personens liv. Gud är påtaglig i svåra stunder, en känsla av Guds närvaro finns hos individen.

Enkät N:2.

Att vara kristen innebär att försöka leva rätt, att behandla andra människor utan att döma dem, men det är också att känna Guds närvaro och sträva efter att utvecklas. Det är att vara en lycklig människa.⁶⁶

Analys: Ett etiskt perspektiv läggs i innebörden av att vara kristen, Gud nämns inte i termer av plikt eller absoluta regler, snarare ses det kristna livet som en möjlighet att utvecklas som människa. En känsla av Guds närvaro finns hos individen. Människan och världen är inte skild från religiositeten.

Enkät N:3.

Att vara kristen är att vara en trygg människa, Gud har format mig till den jag är. Det innebär att lita på Gud, Gud ordnar allt och är alltid med mig och visar den rätta vägen.⁶⁷

Analys: Gud framstår som det centrala i människans liv där världen och det andliga styrs av Gud vilket innebär en trygghet för individen, dels för att alla problem och svårigheter lämnas över till Gud vilket skapar en starkare människa eftersom hon inte tärs av svårigheter. Svaret ligger hos Gud snarare än hos människan i sig.

Enkät N:4.

Att vara kristen innebär ett nytt liv en ny medvetenhet om tillvaron. Allt det som tillhör världen får en helt annan betydelse det blir ett helt nytt sätt att tänka.

”Det som är svårt är att man vandrar mitt bland alla andra ständigt varje dag, bland alla andra som inte delar samma tankesätt, samma åsikter eller samma känsla. Man är många många gånger ensam bland människorna”.

Att vara kristen har inneburit en självinsikt på ett helt annat plan som inneburit att världen och livet är underbart. Det är att finna Gud.⁶⁸

Analys: Att ha en kristen övertygelse innebär en helt ny uppfattning om världen där tillvaron ter sig ljusare. En uppdelning av troende och icke-troende upplevs starkt, där ensamheten får sitt uttryck. Synen på världen och livet i allmänhet blir en åtskiljande faktor i gemenskapen med andra, skillnaden formuleras inte i termer av bättre och sämre människor men mer i avsaknad av meningsfullhet och insikt. Att finna Gud är att få en övertygelse om världens verkliga natur. Konsekvensen av detta är att ensamheten begränsar sig till den världsuppfattning och insikt om verkligheten man har.

14.3 Sammanfattade analys av fråga 1 för grupp (N)

För gruppen som helhet finns en andlighet som orienterar sig mot individen. I vissa fall är den inriktad på hur människan skall förhålla sig till världen. I det finns en etisk aspekt i förhållandet till människor i allmänhet men förhållandet till gud är det som styr människan. Människan har förpliktelser mot Gud och mot världen genom det beteende som hon har. Gemenskapen med Gud är det centrala i den tro man har. Gud är personifierad i flera av svaren. Förhållandet till Gud blir en sak mellan människan och Gud. En världsuppfattning som skiljer troende från icke-troende uppstår där upplevelsen av ensamhet infinner sig. Religiositeten hos samtliga är en djup övertygelse om Guds relation till människan, ibland som ordningsskapande samtidigt meningsskapande men även en frihet att utvecklas. Att man överlämnat sig till Gud innebär även att man lämnat stadiet av rationalitet och den egna religiösa känslan tagit över. Något vetenskapligt resonemang går inte att spåra i någon av berättelserna. Här finns en skillnad mellan vetenskap och tro. Som kristen upplever man sig som trygg och fri i den kristna gemenskapen samtidigt som man utvecklas som individ.

Kommentarer: Ett av enkätsvaren uppvisar en tydligare bild av vad som kan vara rätt eller fel dvs. hur man bör vara eller inte vara. Medan andra har etiska aspekter endast mot världen finns här ett förhållande till Gud som innehåller ett mer underdånigt förhållande till Gud. Andra upplever endast glädjen och tryggheten att möjligheten finns att få en religiös upplevelse och dela den med andra. Tankarna kring religiositeten är snarare ett rent känslomässigt ställningstagande än ett förnuftsmässigt resonemang. Av detta kan man sluta sig till trons genuina

förankring i människan. Att med förnuftet skapa en tro leder ofta till ett sökande efter sanning vilket skapar en tveksamhet i det religiösa innehållet.

Fråga 2. *Vilken betydelse har bibeln för dig?*

Bibeln är Guds ord. Levande bok.

Man skall inte tolka bibeln bokstavligt, man måste använda sunt förnuft och Gud.

Bibeln är ett rättesnöre/handbok.

Bibeln är en inspirationskälla/hoppingivande.

Bibeln är mitt rättesnöre, har svar på mina frågor.

Bibeln är nyckeln till allt.

Bibeln har alltid något nytt att lära.

Bibeln är helig.

När jag som okristen öppnade bibeln förstod jag inget, men när jag blev kristen förändrades bibeln och jag kunde förstå den.⁶⁹

Analys: Två kategorier av bibeln framstår dels vilka egenskaper och hur bibeln betraktas. Man kan även skilja mellan bibeltextens mening och mål. Där bibelns mening är beroende av på vilket sätt den betraktas, medan dess egenskaper syftar till bibelns innehåll och mål.

Enkätsvaren ger uttryck för bibelns egenskaper och hur den betraktas. Möjligheten finns att betrakta bibeln som en källa till kunskap vilket kan ses ur åtminstone två olika perspektiv. Det religiösa perspektivet ser bibeln som möjlighet att utveckla trosuppfattningen, samtidigt kan den ge information i världsliga frågor t ex förhållandet mellan människor. Att möjligheten finns att skapa egen insikt genom att inte tolka bibeln bokstavligt ger människan en frihet att utveckla en individuell tro. Bibeln levandegörs genom sitt varierande innehåll vilket påverkar sättet att ingjuta den enskilda människans mening i den religiösa upplevelsen. Bibeltexten kan då uppfattas som kraften till fortsatt utveckling.

Bibeln kan även ses som ett dokument av Gud där det inte finns utrymme för tolkningar, den betraktas även som allomfattande och som vägen till det religiösa livet.

Kommentarer: Hur man tolkar begreppet handbok t ex kan innebära att man ser begreppet som ett uttryck för plikt och regelverk där allt är antingen rätt eller fel, men handbok kan även få betydelsen av guide, ett sätt att hitta den rätta vägen för den enskilda individen. Förståelsen av hur bibeltexten tolkas blir beroende av individens eget synsätt dvs. vilken uppfattning människan har av världen. Det är inte nödvändigtvis så att enkätsvaren skiljer mellan bibelns mål och mening, även om det är möjligt att uppdelas svaren i dessa två kategorier.

Fråga 3. *Har det betydelse för dig att vara döpt och/eller konfirmerad?*

Konfirmationen är inget jag tänker på.

När jag konfirmerades betydde nattvarden mest. Undervisningen minns jag inte mycket av.

Har inte tänkt över saken men det är två grundläggande saker. Det skulle ha varit av större betydelse nu när jag är kristen.

Att själv få ta ställning.

Förstod inte innebörden när jag konfirmerades, det hade varit bättre att konfirmeras nu.⁷⁰

Dopet innebär att alla föds med Gud.

Analys: Konfirmationen är ett viktigt inslag i det kristna livet för samtliga. Betydelsen har förstärkts och blivit meningsfull för dem som blivit kristna efter konfirmationen. Att inta en självständig ståndpunkt i frågan indikerar att man reflekterat över innebörden av konfirmationen därför kan det förutsättas att den har varit av betydelse vid konfirmationstillfället. Svaren tyder på att man i den övervägande delen av gruppen inte hade en kristen övertygelse vid konfirmationstillfället och att den följaktligen inträffade senare vilket innebär att en stor del av gruppen har en förhållandevis kort kristen tradition.

Kommentarer: Någon djupare innebörd finns inte med bland svaren men konfirmationen har i framställningen gett intryck av att ha en större aktualitet jämfört med dopet. Konfirmationen upplevs som felplacerad i tiden. En tillräcklig mognad har inte uppnåtts för att självständigt ta ställning vilket gör att upplevelsen av konfirmationen blir en händelse som inte trängt in i medvetandet. Konfirmationen är en händelse som har en allmän traditionell innebörd och har en djupare betydelse för individer med en kristen övertygelse.

Fråga 4. *Vilken betydelse har församlingen/församlingsprästen och/eller andra personer i din omgivning i den kristna gemenskapen/samtalet?*

Talar inte så ofta med präster om trosfrågor. Vänner/anhöriga.

Min mor har lagt grunden till min tro, men mina kristna kompisar har stor betydelse för mig.

Mina vänner är ”tankeutbytare” rådgivare och ett stöd. Kamraterna får mig att reflektera.

Kristna vänner har stor betydelse, det är endast med dem jag delar mina tankar med. Församlingen.

Den är viktig det är svårt att vara kristen ensam.

Har ingen kontakt med församlingen, utom vid kyrkobesök. Jag ser församlingen som en hel familj och hoppas att den skall få en central betydelse i mitt kristna liv.⁷¹

Analys: Prästers roll i det kristna nätverket spelar en mindre roll för kristen kommunikation. Församlingen får i ett fall betydelse av gemenskap medan bland övriga svar finns en önskan om att tillhöra en församling. En möjlig tolkning är att det finns en saknad efter en större gemenskap men att den inte går att förverkliga under nuvarande omständigheter. Relationen till anhöriga ses i ett fall som avgörande för den kristna övertygelsen, men samtidigt har de kristna vännerna den största betydelsen för den kristna utvecklingen. En naturlig förklaring till begränsade kontakter med olika delar av församlingen kan sättas i samband med en låg kyrkobesöksfrekvens

Kommentarer: Det svaga förhållandet till församlingen orsakas av att det är få av den yngre generationen som besöker kyrkan eller tillhör kyrkan i någon organiserad form dvs. en generationsklyfta finns i församlingen. Vännerna har den största betydelsen för utbyte av tankar vilket är helt naturligt där det kan innebära att samtalet som förs i samma generation är mer givande i förhållande till övriga i församlingen. Traditionen för hur gemenskap uppfattas bland t ex kyrkobesökare leder inte till kontakter eller diskussioner som i högre grad tillhör den unga generationen kristna. Det handlar heller inte om en plikt att gå i kyrkan snarare är ett utbyte av kyrkobesöket mer angeläget och därmed skulle möjligheten till utökade kontakter över generationsgränser utelämnas.

Fråga 5. *På vilket sätt tar du del av det kristna budskapet?*

Jag går till Læstadianska Fridsförbundet.

Läser bibeln.

Eftersom jag arbetar inom kyrkan, är jag med om/håller själv andakter.
Lyssnar på kristen musik.
Genom samtal med vänner.
Genom gudstjänst.
Bibelläsning och bön.
Bön.
På alla sätt.
Läser bibeln.
Umgås med mina kristna vänner.⁷²

Analys: En jämförelse mellan dels, gemensamma handlingar och individuella är bibelstudiet det enda som kan anses tillhöra denna kategori, men det kan även ske i någon form av grupp övriga utsagor kan hänföras till handlingar som kan ses som gruppverksamhet. Gemenskap har betydelse för den kristna utvecklingen i form av samtal och umgänget med kristna vänner, men gudstjänsten tillhör även sättet att ta del av det kristna budskapet. Bibel-läsning som sådan är att anse som individuell handling, vilket också förekommer i samtliga enkätsvar. Delar man in uttrycken i en passiv och aktiv del är umgänget med kristna vänner en aktiv handling här förutsätts någon form av deltagande. Gudstjänstdeltagande kan innebära en aktiv handling men även ett passivt deltagande, den aktiva handlingen finns i avsikten av att uppsöka verksamheten. En orientering mot kristna vänner är mer uttalad jämfört med gudstjänstbesök.

Kommentarer: Frågans avsikt var att upptäcka vilken betydelse gemenskap får i den religiösa utvecklingen? Av materialet finns inget där betydelsen eller omfattningen kan sägas utgöra det sätt som kunde vara centralt för hur man tar del av det kristna budskapet. Bland enkätsvaren finns en person som arbetar inom kyrkan där det blir naturligt att delta i olika aktiviteter vilket bör observeras.

Fråga 6. *Hur blev du troende?*

Frågan ansluter till generationsaspekten och det nätverk man befinner sig i. Min mor är troende så jag har alltid trott på Gud.
En kamrat berättade om ett läger som hon hade varit på och där hade hon gett sitt liv till Gud, då kände jag att det var vad jag också ville. Efter några gånger på KU tog jag mitt beslut. Det smög sig in ganska naturligt genom arbete inom kyrkan. Genom kristna vänner.
Jag blev inte påverkad av någon annan, för jag pratade inte om saken med någon annan än Gud ensam på min kammare.
Kristen blev jag tack vare mina vänner.
Det var en lång process.
Var tveksam i början men det kändes härligt.
Allt hände över en bön med vännerna.⁷³

Analys: Betydelsen av nätverk av något slag är uppenbar. Kristna vänner dvs. den krets man befinner sig i har en stor betydelse för dels att man får en kristen övertygelse men även på vilket sätt övertygelsen etableras. Den äldre generationen har en viss betydelse i sammanhanget men är trots allt inte avgörande. En kortare eller längre process har varit en naturlig del i sökandet av den kristna övertygelsen. Endast i ett fall har den kristna tron blivit ett faktum utan påverkan av någon. Gemenskap i organiserade former där läger eller liknade sammankomster med religiöst innehåll har varit en startpunkt för människans framtida kristna liv.

Kommentarer: Det förefaller som kamrater har större betydelse jämfört med organisation eller gudstjänst för hur den kristna tron uppstår hos individen. Organisationen har betydelsen av att träffa människor som har ett liknade synsätt men den djupare diskussionen verkar finnas bland de närmaste vännerna.

Den 7:e frågan förutsätter en förändrad situation beträffande bostadsort eller församling. Frågan besvaras endast av de personer vilkas förutsättningar förändrats i dessa aspekter. Grupp N innehåller en sådan information, där den endast blir föremål för analys.

Fråga 7. *Om du jämför hur du är religiöst engagerad idag med hur det var tidigare dvs. när du bodde på annan ort (eller bytt församling) hur skulle du beskriva skillnader och likheter utifrån t ex kyrkbesök (gudstjänst eller annat). Hade du kamrater som var kristna, vilken betydelse hade ledare, församlingsprästen osv. för dig?*

Frågan ställdes med anledning av nätverkets förändring och vilken betydelse det fick för det religiösa engagemanget.

Frågan har besvarats av en person som arbetet i en församling i södra Sverige (orten nämns inte) som senare flyttat till Haparanda och fortsatt sitt arbete inom Haparanda församling.

Likheterna mellan församlingarna är större än olikheterna, men det som skiljer församlingarna åt är att det i ”södra Sverige” hölls mässa vid varje gudstjänst och att det kunde förekomma ett par gånger i veckan. Utbudet var större jämfört med Haparanda vilket innebar att kyrkan besöktes oftare. Relationen till medarbetare i församlingen var mer fylld av samtal och diskussioner jämfört med församlingen i Haparanda.⁷⁴

Analys: Vikten av ett ökat religiöst utbud har betydelse för i vilken omfattning kyrkan besöks, men här finns även relationen till andra inom kyrkan där det fanns möjlighet att utvecklas som kristen.

Kommentarer: Betydelsen av att vara anställd av kyrkan om det sätts i relation till antalet kyrkbesök saknar betydelse eftersom kyrkbesöksfrekvensen varierar mellan orterna.

15 Sammanfattning av resultat

Studien har begränsats till två geografiskt åtskilda grupper med en kristen övertygelse. Enkätsvaren inhämtades från två orter i Sverige dels, från Lund som kan betraktas som en större ort samt Haparanda samt kringliggande byar som i jämförelsen är att betrakta som mindre ort. Lundagruppens (S) sammansättning var jämt fördelad mellan kvinnor och män, medan Haparandagruppen (N) endast innehöll kvinnor. Variationsbredden avseende ålder för grupp S var något större jämfört med grupp N. Organisationstillhörighet är även en faktor där stora skillnader finns mellan grupperna. Haparandagruppen uppvisar en betydligt lägre organisationstillhörighet jämfört med Lund.

Båda grupperna har lokaler att träffas i men Haparandagruppen har en betydligt lägre utnyttjandegrad. För Haparandas del finns församlingshemmet som är i anslutning till kyrkobyggnaden medan Lundagruppen utnyttjar de olika organisationernas lokaler. Den övervägande delen av grupp (S) har även deltagit i kyrkans barnverksamhet medan en av fyra i Haparandagruppen säger sig deltagit i kyrkans aktiviteter som barn. En korrelation mellan dels, deltagandet i kyrkans barnaktiviteter och dels, andelen föräldrar med kristen övertygelse finns i Lundagruppen.

För den norra gruppen finns sambandet mellan andelen föräldrar med kristen övertygelse och barnens aktiviteter i kyrkans barnverksamhet, samtidigt finns en samstämmighet mellan icke kristna föräldrar och barn som inte deltagit i kyrkans barnaktiviteter. Ungdomsverksamhet och konfirmation har i båda grupperna ett likartat mönster. Kyrkobesöksfrekvensen i avseende på gudstjänstbesök uppvisar stora skillnader mellan Haparanda och Lund.

Skillnader finns i hur man tolkar sin upplevelse av gudstjänstbesöket. Lundagruppen betonar gemenskap och engagemang vilket skapar en förstärkt upplevelse av kraft och utveckling medan Haparandagruppen i större utsträckning saknar gemenskap och engagemang sett som grupp. Den religiösa upplevelsen får en inriktning på individen. Ett allmänt intryck av gruppen i Haparanda är att gemenskapen består av mindre isolerade celler där Gud och den enskilda människan finns medan Lundagruppen ser övriga gudstjänstdeltagare som en del av den egna upplevelsen. Det man ställer sig mindre positivt till i gudstjänstdeltagandet är att det religiösa budskapet i viss utsträckning saknar koppling till dagens verklighet och att en viss passivitet kan infinna sig hos några av deltagarna i båda grupperna.

I aktiviteter som inte räknas till vanliga gudstjänster framkommer en viss skillnad. För gruppen i Lund finns bibelstudier, samtalsgrupper om tro, olika förberedelser inför söndagsgudstjänst, programkvällar och veckoslutmässor/aftonbön medan Haparandagruppen besöker sånggudstjänster konserter begravningar KU-möten dop konfirmationer bröllop och vid julfirandet.

I vilken omfattning man är medveten om andra aktiviteter i de båda gruppernas församlingar finns också skillnader. I Lund är man något mer informerad om olika aktiviteter vid sidan av gudstjänsterna jämfört med Haparandagruppen, vilket kan tolkas som att man är mer orienterad och intresserad av i vilken mån kyrklig verksamhet förekommer i Lund.

Att vara kristen innebär för båda grupper att Gud finns med människan i alla situationer. Plikt betonas i ett av enkätsvaren från Haparandagruppen men i allmänhet är synen på människan och världen likartad. Skillnaden mellan båda grupper rör sig kring språkliga nyanseringar.

Bibelns betydelse för de båda grupperna har flera gemensamma drag men när man definierar betydelsen av bibelns innehåll finns hos Haparandagruppen en tendens att i något högre grad ge utrymme för individuell tolkning av bibelns innehåll även om här även finns Lundagruppens bibelsyn.

Synen på dopet och konfirmationen har i båda grupper en skillnad i vilken grad man tillmäter dess betydelse. Dopet framstår som mindre väsentlig jämfört med konfirmationen, men upplevs som viktig. I båda grupperna framstår upplevelsen som central del. Kristen tro tillsammans med andra trosriktningar är upplevelseorienterad. Hur upplevelsen förverkligas är en privat sak. Dopet för många sker vid en tidpunkt i livet där någon insikt inte etablerats därmed finns en avsaknad av upplevelsen av dopakten. Ett visst stöd finns då för upplevelsens betydelse i sammanhanget. Någon djupare innebörd av dopet framkommer inte ur enkätsvaren.

Betydelsen av det kristna nätverket för Lundagruppen är mer uttalad, gemenskapen med andra betonas tydligt och blir en förutsättning i det kristna livet. Engagemanget i grupper och organisationer pekar på att gemenskap med andra är av stor betydelse för den religiösa utvecklingen hos individen. Församlingsprästen spelar en betydelsefull roll i diskussioner medan Haparandagruppen för dialogen med kristna vänner och knappast alls med någon av församlingens präster. Kontakten med kyrkan är sparsam i betydelsen av utvecklande samtal. Här

finns dock en önskan om utökad kontakt med andra i församlingen. I ett fall anges föräldragenerationen som viktigt stöd i utvecklingen.

När man tar del av det kristna budskapet sker även det på skilda sätt. Svaren från Lund pekar i riktning mot organisation och gemensamma handlingar medan gruppen i Haparanda har ett mer individuellt beteende. Den kristna gemenskapen i form av vänner står för den övervägande delen för hur man tar del av det kristna budskapet. I ett fall finns gemenskapen i den Læstadianska församlingen i Haparanda.

Likheter mellan grupperna beträffande hur man kom att få en kristen övertygelse är bl a under konfirmationsstudier. Ytterligare betydelse kan då läggas i begreppet gemenskap. Traditionen har haft en större betydelse för gruppen i Lund där det har blivit en naturlig del av livet, man har vuxit in i den kristna tron. Haparandagruppen uppvisar en annan form där andra kristna vänner spelat en avgörande roll för att uppnå en kristen tro. Ett av fallen har även föräldragenerationen spelat en stor roll om ändå inte avgörande.

Det har visat sig att religiösa miljöer har betydelse för hur religiöst beteende förändrats. Ett enkätsvar från Lund har det religiösa miljöombytet haft positiva konsekvenser. I Haparanda finns exempel på upplevelsen av andra religiösa miljöer där det ur religiös synvinkel finns olikheter i församlingens religiösa utbud vilket innebar att kyrkan besöktes oftare.

16 Sammanfattning av tidigare forskning och diskussion

Relationen till kyrkan uppvisar i tidigare gjorda undersökningar en blandad motivbild. Kyrkobesök kan relateras till olika aspekter som kan innehålla en aktiv religiös medverkan där det får uttryck i gudstjänstbesök, andakter osv. men kyrkobesök kan även vara av ett mer allmänt intresse där kyrkan som byggnad eller dess historia är av betydelse för individen. Det traditionella beteendet i den indelning av Sverige beträffande den kyrkliga sedens styrka framstår den norra delen av Sverige mer benägen till kyrkliga aktiviteter där deltagande vid gudstjänster ingår medan i den sydliga regionen har lägre kyrkobesöksfrekvens. En tydlig skillnad mellan landsbygd och stad där det traditionella kan hänföras till mindre orter. Begreppet kosmopolitiskt beteende finns i högre grad i städer vilket förklaras bl a av att större samhällen har en mer rörlig boendetradition jämfört med landsbygden. Den kulturella variationen i mer befolkningsrika områden innebär också ökade influenser och därmed möjligheten att göra andra val.

Den tradition som uppstår i städerna skapas på ett annat sätt och får ett vidare innehåll jämfört med landsbygdens mer bofasta befolkning. Både den traditionella och den kosmopolitiska synen existerar både på landsorten och i städerna, men de lokalt orienterade är mer vanliga på landsbygden medan mer kosmopolitiskt orienterade attityder är vanligare i städerna. Man kan tala om en socialisationsprocess där tiden och andra impulser blir betydande faktorer. En mer bofast befolkning bär med sig den lokala traditionen starkare i förhållande till en mindre stationär befolkning.

Den socialisationsprocess som skapas av en generationsöverskridande tradition kan påverka individens beteende även som vuxen, där det kan medverka till skillnader i ett religiöst beteendemönster. I tidigare gjorda studier beträffande attityder till kristen tro finns belägg för den kristna hemmiljöns betydelse för ungdomars förhållningssätt till kristendomen. Generellt har olika grupper inflytande över ungdomars attityder. Det finns därför anledning att dels beakta gruppens betydelse och i vilken utsträckning engagemanget finns, men även individens bakgrund. Man har även konstaterat att det finns ett starkt samband mellan barn-

verksamhet och attityd till kristen tro. Ett liknande resultat finns i denna studie. Här finns också generellt en samstämmighet till tidigare forskning beträffande konfirmation och ungdomars kristna aktivitet.

Traditionens inverkan på framtida gudstjänstdeltagande blir enbart av spekulativ karaktär i studien. Möjligen kan man hänvisa till traditionellt beteende där omgivande faktorer inte influerats i någon högre grad och därmed är starkt bundet till en religiös tradition. Även om jämförelsen haltar något kan det stabila boendet och samhörighet med kyrkan vara ett argument i sammanhanget. Motstridiga uppgifter uppstår när man i studier av skolmiljön på landsbygden jämför med större orter får resultat där landsbygdselever har en mindre positiv attityd till kristen tro jämfört med skolor på större orter vilket talar mot det traditionella beteendemönster man förväntas ha på mindre orter. Den nu gjorda studien är dock inte direkt jämförbar då den avgränsats till att omfatta en redan etablerad kristen tro hos två avgränsade grupper.

För gruppen i Lund sammanfaller deltagandet i kyrkans barnverksamhet med kristna föräldrar. I svaren från Lund redovisas ett tydligt samband där de som har föräldrar med kristen tro också deltog i kyrkans barnverksamhet. Den som saknade kristna föräldrar deltog heller inte i kyrkans barnverksamhet. Förklaringen ligger förmodligen i föräldragenerationens synsätt, där det blivit en naturlig del i familjens levnadssätt att dels besöka kyrkan men också att barnen deltar i olika kyrkliga aktiviteter. Svaren från Lund pekar för den traditionella betydelsen när man svarar att man vuxit in i eller alltid tillhört den kristna gemenskapen.

Haparandagruppen uppvisar en bild som avviker i avseende på kyrkobesök, men en avsevärt högre kyrkobesöksfrekvens finns hos den person som har, dels en kristen förälder och samtidigt deltagit i kyrkans barnverksamhet jämfört med dem som inte har kristna föräldrar och inte deltagit i kyrkans barnverksamhet. Resultaten sammanfaller med de förhållanden som finns hos gruppen i Lund. Sambandet kristna föräldrar och deltagande i kyrkans aktiviteter för barn är för gruppen i Haparanda svårtolkad eftersom det råder en viss tvekan när det gäller föräldrars kristna övertygelse. Enkätsvaren anger att man inte deltagit i kyrkans barnverksamhet. Någon direkt förklaring till Haparandagruppens resultat finns inte men olika möjligheter som även kan gälla generellt i studien är i vilken omfattning föräldrar är engagerade i kyrklig verksamhet eller att det inte har funnits möjlighet till sådan aktivitet under den aktuella perioden för barnet.

I studien har samtliga individer deltagit i kyrkans aktiviteter för ungdomar men materialet ger inte möjlighet att uppfatta ett direkt samband mellan kyrkobesök i vuxen ålder och hur man varit engagerad i kyrklig ungdomsverksamhet. Haparandagruppen uppger att man deltagit i kyrkans ungdomsverksamhet samtidigt är gudstjänstbesöken lägre jämfört med den person som också deltagit i kyrkans barnverksamhet, det tyder på att deltagande i ungdomsverksamhet är skild från gudstjänstbesök. Endast ett av fallen i Haparandagruppen har ett samband där det finns en kontinuitet från tidig barndom och där kyrkobesöksfrekvensen är ungefär 8 gånger högre jämfört med den som har den lägsta besöksfrekvensen i kyrkan och samtidigt inte deltagit i kyrkans barnverksamhet som barn.

Ett av enkätsvaren från Lund saknar kristen tradition samtidigt som individen har bland det högsta deltagandet i kyrkogudstjänster. Här finns en bruten tradition där den inte kan ses i samband med deltagandet vid kyrkogudstjänst. En förklaring finns i tidpunkten för när man uppfattar sig som kristen. Här har det inträffat i samband med konfirmationen. Betydelsen av tradition bör därför ses i samband med en obruten linjär utveckling.

Lundagruppen har en tydlig inriktning mot organisation och engagemang. Utan undantag tillhör alla någon organisation vilket tyder på att här finns ett omfattande intresse. Utöver kyrkan finns andra speciella lokaler som utnyttjas som träffpunkter. Här förekommer även att man träffas i hemmen för gemensamma bönemöten.

Jämförs resultaten från Haparanda där man inte angivit någon organisationstillhörighet där också uppgift saknas beträffande mötesplats (det tolkas här som om man inte utnyttjar eller har behov av en sådan mötesplats) med undantag av ett enkätsvar där organisationstillhörighet och samlingspunkt existerar innebär att det i Haparandagruppen saknas ett engagemang liknande det i Lund. Att vara organiserad i någon form av grupp gemenskap leder till att man även utnyttjar lokaler eller andra platser för kristna gemenskapsformer. Haparandagruppen får på detta sätt en mer individorienterad kristen syn. Bristen på gemenskap med andra kan eventuellt ha sin orsak i att man är för få i sin egen generation vilket innebär att det inte finns möjlighet till gemenskap utanför den egna kärngruppen. Det finns heller inte för Haparandagruppen något som pekar på att det är fråga om praktiska orsaker som bidrar till ett jämförelsevis lägre gudstjänstdeltagande.

Övriga aktiviteter i och utanför kyrkan innehåller för gruppen i Lund andakter, bibelstudier, samtalsgrupper om tro, programkvällar, konferenser, lägerverksamhet och veckoslutmässor. Jämför man aktivitetsinnehållet med Haparandagruppen uppstår en bild som kan jämföras med det beteende befolkningen har i allmänhet. Begravningar, bröllop, konfirmation, dop, KU-möten och sånggudstjänster. Julen är en av de stora helgerna då man besöker kyrkan.

Det finns en betydande skillnad i övriga aktiviteter hos de båda grupperna. Gruppen i Lund uppvisar en tydlig orientering mot religiöst engagemang medan Haparandagruppen är mer orienterad mot samhällets huvudfåra och kan jämföras med *konventionellt kyrkliga* medan gruppen i Lund närmast är att betrakta som den *kyrkliga kärnan*. Det innebär att det finns en större känsla av samhörighet med kyrkan jämfört med Haparandagruppen som kan sägas vara isolerad från en kyrklig gemenskap och att här inte finns ett färdigt åsiktspaket som man kan relatera till. Att det är ett litet antal personer som blir isolerade celler i ett sammanhang kan vara en bidragande orsak. Engagemanget och gemenskapen är för Haparandagruppen riktat mot vänner och övriga i kretsen där det kan uppfylla gruppens behov.

I jämförelsen kan Lundagruppen ha en motsatt situation där ett färdigt sammanhang existerar med ett tillsynes traditionellt beteende vilket förstärks av betydligt större antal individer med liknade synsätt. Gruppens betydelse för hur symboler och tankar förankras hos människan ger förutsättningar för en samstämmig verklighetsuppfattning. I det redovisade utbudet av aktiviteter har man i Lund mer att välja mellan jämfört med Haparanda. Utbudet har sannolikt samband med ortens storlek och karaktär i övrigt.

Hur man uppfattar sig som kristen i de båda grupperna skiljer sig inte på något avgörande sätt. Gemenskapen med Gud eller förhållandet till andra och den egna rollen som kristen uttrycks i liknade termer i båda grupperna. Den gudsbild grupperna har kan inte relateras till ett ambivalent förhållningssätt som ifrågasätter sanningshalten i den kristna tron vilket gör att några egentliga skillnader inte existerar.

Bibelns betydelse och det sätt man uppfattar dess innehåll finns trots stora likheter en mindre skillnad. I enkätsvaren från Haparanda framstår tolkningen av bibeln som central del i människans liv. Enkätsvaren från Lund finns påståendet att bibeln är en guide i livet och frågan uppstår om det ger möjlighet till en individuell tolkning av bibels innehåll. Den uppfattning

man har av sig som kristen eller betydelsen av bibeln ger inga tydliga indikationer på större eller mindre benägenhet att delta i gudstjänster. Att vara döpt och konfirmerad ger inga direkta indikationer på att här finns skillnader i detta avseende.

Det kristna nätverkets betydelse uppvisar skillnader när grupperna jämförs. Enkätsvaren från Lund betonar gemenskap med andra kristna som en förutsättning att vara kristen här finns även personal i kyrkan som aktiva deltagare. Haparandagrupperna betonar vännen dvs. i den egna kretsen där utbytet av tankar sker. En inriktning mot mer omfattande gemenskap sker i Lund medan det i Haparanda begränsar sig till individen eller en mindre grupp. Förhållandet till församlingen och församlingspersonalen är här inte aktuell, medan man i Lund säger sig ha kontakt med personal i kyrkan. Nätverket har en mer omfattande betydelse för Lundagrupperna där det kan ha betydelse för relationen till deltagande vid gudstjänster eller övriga besök i kyrkan. Här kan förhållandet mellan dels, en liten grupp samt en större grupp av människor från samma generation ha betydelse för gudstjänstbesökens omfattning.

För Haparandas del består nätverket av en mindre krets av personer där man har en gemensam syn. Här saknas förutsättningar för en större gemenskap i den egna generationen där det innebär att någon socialisationsprocess inte blir jämförbar med den i Lund.

Förändringar av religiös miljö har betydelse för hur ofta man deltar i kyrkans gudstjänster och att det är sammanlänkat med ett religiöst utbud vilket gör det möjligt att välja den form av deltagande som för individen blir det som tillfredställer behovet av religiöst innehåll. Att objektivt ge ett mått av utbudets betydelse i sammanhanget är inte möjligt att göra här men för framtida undersökningar kan detta vara ett intressant element i förhållandet till gudstjänstdeltagande i kyrkan.

I enkätsvaret från Haparanda framgår att på den ort som beskrivs var utbudet betydligt större jämfört med Haparanda där det medförde ett större antal gudstjänstbesök. Relationen till medarbetare i kyrkan var mer fylld av samtal och diskussioner jämfört med Haparanda. Nätverket har i detta avseende inflytande på ett religiöst beteendemönster.

I enkätsvaret från Lund säger man att deltagarnas genomsnittliga ålder påverkat gudstjänsten positivt. Att små förändringar i den religiösa miljön inte påverkar gudstjänstdeltagandet nämnvärt kan förklaras av att det sannolikt råder likartade förhållanden på större orter.

För gruppen i Lund sammanfaller ett lägre antal gudstjänstbesök med hur gudstjänsten upplevs men några slutsatser kan inte dras utifrån ett sådant förhållande. Andra icke kända faktorer kan ha medverkat till ett lägre antal gudstjänstbesök, men nätverket och utbudet av religiöst innehåll kan trots allt få betydelse för i vilken omfattning man deltar i gudstjänster.

Möjligheten att göra ett individuellt val finns på större orter, här finns också fler individer med liknade syn med vilka man skapar en gemenskap med och samtidigt olika organisationer att ansluta sig till som kan innebära ett naturligt sätt att inordna sig i ett system som i sig är frivilligt men som de flesta verkar se som en nödvändighet. Organisationen blir en av delarna i det religiösa livet där gemenskapen med andra finns men också ett engagemang. Att vara delaktig i en större krets av likasinnade blir en miljö att utvecklas i, samtidigt finns den traditionella åskådning man växt in i där en trygghetskänsla skapas för individen.

Hypotes 1 kan i viss mån verifieras när det gäller gruppen i Lund, men även för gruppen i Haparanda där man till större delen saknar eller har en annan tradition jämfört med gruppen i

Lund. Att man har en kristen tradition i Lund från tidig barndom till vuxen ålder sammanfaller med ett högt deltagande vid gudstjänster är inget bevis för att det finns ett absolut samband, men accepteras socialisationsprocessen där individen vuxit in i ett färdigt kristet sammanhang kan det uppfattas som naturligt. Groms schema som ligger till grund för samspelet mellan relationen till andra individer där också föräldragenerationen är en del ger stöd för individens världsbildsskapande process. Det är naturligtvis livet i sig med ett stort antal faktorer inblandade som skapar människans världsbild men i sammanhanget är den närmaste kretsen av mänsklig kontakt viktig för bildandet av den egna identiteten. Attityder och roller upptas under tidig barndom genom känslomässiga kontakter med närstående personer som blir meningsskapande för individen.

Haparandagruppen har en betydligt svagare koppling till ett generationsöverskridande beteende, här saknas i tre fall av fyra en tidig anslutning till kyrkans barnaktiviteter som är sammanlänkade med föräldragenerationens synsätt. Enkätsvaret där man angett att man deltagit i denna verksamhet har flest gudstjänstbesök i kyrkan. Jämför man resultatet med gruppen i Lund ger det ett liknade resultat för gudstjänstdeltagande. I övrigt ligger förhållandet till kyrkan mer i linje med en generell syn.

I beaktande av resultaten kan man tillmäta traditionen en viss betydelse och motivera det med att man naturligt har vuxit in det religiösa beteendet.

Hypotes 2 innebär att det finns en större sannolikhet att delta i gudstjänst om man är aktiv i någon kristen organisation kan heller inte bevisas men frekvensen för gudstjänstdeltagande sammanfaller med i vilken omfattning man finns med i organiserad form. Den övervägande delen av Haparandagruppen har ingen koppling till organiserad verksamhet trots att åtminstone en känd möjlighet till detta finns (KU).

En organiserad form av gemenskap innebär också ett ökat engagemang vilket motiveras av att deltagandet sker av fri vilja. Det förefaller naturligt att också gudstjänstdeltagandet i kyrkan blir en del av engagemanget vilket kan vara en del av förklaringen till skillnader i gudstjänstdeltagandet i kyrkan mellan de studerade grupperna.

Om nätverket förändras mot ett större engagemang där t ex kontakten med församlingsprästen och övrig personal innebär en dialog och där förutsättningar finns för gemenskap i den egna generationen skapar möjligheter till ett större intresse för deltagandet vid kyrkogudstjänst. Hypotes 2 kan verifieras utifrån givna förutsättningar.

Hypotes 3 kan inte verifieras eftersom några avgörande skillnader inte finns. Hur man upplever sig som kristen är en subjektiv upplevelse som i sig kan relateras till förhållandet till Gud men som enligt Groms schema sammanhänger med alla omgivande faktorer vilket innebär att ovan redovisade faktorer finns i sammanhanget. Några avgörande skillnader i hur bibeln uppfattas leder inte till någon slutsats beträffande gudstjänstdeltagande. Båda grupperna har en likartad syn på upplevelsens betydelse. Skillnaden ligger i hur den skapas.

17 Slutsatser

Det är inte möjligt utifrån materialet att ge en fullständig förklaring till förhållandet mellan gudstjänstdeltagande och de faktorer som varit föremål för denna studie. Att man som barn deltagit i kyrkans barnverksamhet sammanfaller med föräldragenerationens kristna synsätt kan innebära att man socialiserats in i ett beteendemönster där förhållandet till kyrkan blivit en naturlig del, och sannolikt påverkat förhållandet till kyrkan och det sätt man tar del av det kristna budskapet. Organisationen har sin betydelse av gemenskap och engagemang vilket av resultatet att döma har betydelse i sammanhanget om ytterligare faktorer inte tas i beräkning. Det sätt man ser sig som kristen finns inga avgörande skillnader mellan grupperna där gudstjänstdeltagande i kyrkan påverkas. Dop och konfirmation uppvisar inga avgörande skillnader när grupperna jämförs.

Den faktor som kan få betydelse för gudstjänstdeltagande är det nätverk man befinner sig i och möjlighet att ingå i ett sådant. Resultaten i avseende på förändring av nätverket har visat sig medverka till ett ändrat beteende i avseende på gudstjänstbesök pga. en gynnsammare religiös miljö, fler aktiviteter och ett mer omfattande utbud i storstadsregionen. Kyrkan som mötesplats i avseende på gudstjänstdeltagande blir beroende av den omgivning individen befinner sig i och möjligheter att tillhöra en organiserad gemenskap där utbudet möjliggör ett val som tillfredställer det religiösa behovet hos individen. Människans unika val avgör den kyrkliga aktivitetens omfattning.

Av resultaten att döma har det nätverk man existerar i en betydande inverkan på gudstjänstdeltagande, medan traditionen får innebörden av ett naturligt beteende i avseende på kyrkobesök/gudstjänstdeltagande för de båda grupperna. Det sätt man uppfattar sig som kristen har i studien ingen relevans till gudstjänstdeltagande i kyrkan för de grupper som varit föremål för studien. De studerade grupperna har en betydande diskrepans i avseende på gudstjänstfrekvens men knappast några påvisbara skillnader när det gäller relationen till Gud gör att gudstjänstbesöksfrekvensen inte blir ett mått på kristen tro i de grupper som varit föremål för studien. Det innebär att det med statistiska metoder inte blir möjligt att mäta individers anslutning till en kristen övertygelse.

Referenser

Litteratur

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas. (1998) *Kunskapssociologi, hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. 2:a upplagan (1:a svenska upplagan 1979). ISBN 91 - 46 - 17435-4.

Bäckström, Anders, Bromander, Jonas. (1995) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet. En undersökning av kyrkobyggnadens roll i det svenska samhället*. Uppsala.

Carlsson, Jan. (1990) *Religion och religion. En regionindelning utifrån den Kyrkliga sedens styrka på 1970-talet*. Studentlitteratur, Lund.

Eriksson, Keijo. (1999) *På spaning efter livets mening. Om livsfrågor och livsåskådning hos äldre grundskoleelever i en undervisningsmiljö som befrämjar kunskapande*. Malmö.

Eklund, Stig. (1987) *Högstadiееlevers attityd till kristen tro - en religionspsykologisk studie i Åk 9*. Stockholm.

Geels, Anton & Wikström, Owe. (1999) *Den religiösa människan*. ISBN 91-27-07499-4.

Jerlang, Espen. (red) (1989) *Utvecklingspsykologiska teorier*. Arlöv. ISBN 91-24-35719-7.

Linderman, Alf. (2000) *Kristen kommunikation*. I: Eriksson, Lars Olov, Nygren, Tomas, Rehnman, Sebastian, (red) *Med smak av nåd*. Örebro.

Otryckta källor

Enkäter, S:1 - S:9 (2001). Dokument finns hos författaren. *Enkäter*, N:1 - N:4 (2001). Dokument finns hos författaren.

Noter

- ¹ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 7.
- ² Eriksson, Keijo. (1999) *På spaning efter livets mening*. s. 22, 23.
- ³ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 7.
- ⁴ Linderman, Alf. (2000) Kristen kommunikation. *Med smak av nåd*. s. 137-149.
- ⁵ Geels, Anton & Wikström, Owe. (1999) *Den religiösa människan*. s. 52-55.
- ⁶ Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas. (1998) *Kunskapssociologi*. s. 53-55.
- ⁷ Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas. (1998) *Kunskapssociologi*. s. 69-71.
- ⁸ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 37, 38.
- ⁹ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 21, 22.
- ¹⁰ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 46, 47.
- ¹¹ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 48, 49.
- ¹² Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 50-52.
- ¹³ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 57, 58.
- ¹⁴ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 111-113.
- ¹⁵ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 114-115.
- ¹⁶ Bäckström, Anders - Bromander, Jonas. (1993) *Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet*. s. 115 ff.
- ¹⁷ Carlsson, Jan. (1990) *Region och religion*. s. 9.
- ¹⁸ Carlsson, Jan. (1990) *Region och religion*. s. 13.
- ¹⁹ Carlsson, Jan. (1990) *Region och religion*. s. 146.
- ²⁰ Carlsson, Jan. (1990) *Region och religion*. s. 29, 30.
- ²¹ Carlsson, Jan. (1990) *Region och religion*. s. 141.
- ²² Carlsson, Jan. (1990) *Region och religion*. s. 146.
- ²³ Eklund, Stig. (1987) *Högstadielävers attityd till kristen tro: en religionspsykologisk studie i Åk 9*. s. 116-118.
- ²⁴ Eklund, Stig. (1987) *Högstadielävers attityd till kristen tro: en religionspsykologisk studie i Åk 9*. s. 120, 121.
- ²⁵ Eklund, Stig. (1987) *Högstadielävers attityd till kristen tro: en religionspsykologisk studie i Åk 9*. s. 125, 126.
- ²⁶ Eklund, Stig. (1987) *Högstadielävers attityd till kristen tro: en religionspsykologisk studie i Åk 9*. s. 128, 129.
- ²⁷ Carlsson, Lars-Göran. (2000) Mentorskap - en möjlighet och nödvändighet i det kristna arbetet. *Med smak av nåd*. s. 47, 48.
- ²⁸ Carlsson, Lars-Göran. (2000) Mentorskap - en möjlighet och nödvändighet i det kristna arbetet. *Med smak av nåd*. s. 52-58.
- ²⁹ Olsson, Birger. (2000) Hur min bibelsyn har förändrats - ett 40-årigt perspektiv. *Med smak av nåd*. s. 126, 127.
- ³⁰ Olsson, Birger. (2000) Hur min bibelsyn har förändrats - ett 40-årigt perspektiv. *Med smak av nåd*. s. 131.
- ³¹ Olsson, Birger. (2000) Hur min bibelsyn har förändrats - ett 40-årigt perspektiv. *Med smak av nåd*. s. 132-135.
- ³² Peterson, Michael, m fl. (1997) *Förnuft och religiös tro*. s. 26-28.
- ³³ Peterson, Michael, m fl. (1997) *Förnuft och religiös tro*. s. 29-33.
- ³⁴ Peterson, Michael, m fl. (1997) *Förnuft och religiös tro*. s. 34, 35.
- ³⁵ Wulf, David, M. (1993) *Religionspsykologi 2* s. 178.
- ³⁶ Jerlang, Espen. (1989) *Utvecklingspsykologiska teorier*. s. 86.
- ³⁷ Enkät, S:1 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ³⁸ Enkät, S:2 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ³⁹ Enkät, S:3 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ⁴⁰ Enkät, S:4 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ⁴¹ Enkät, S:5 (2000 12 18) Utgår pga. bristande information, (enkätsvaren innehåller kön, ålder och organisation).
- ⁴² Enkät, S:6 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ⁴³ Enkät, S:7 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ⁴⁴ Enkät, S:8 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ⁴⁵ Enkät, S:9 (2000 12 18) Avser den kvantitativa delen.
- ⁴⁶ Enkät, avser enkät S:1-S:4, samt S:7 och S:8. (2000 12 18) Svar på frågor som rör hur man upplever guds-tjänsten.
- ⁴⁷ Enkät, avser enkät S:1-S:4 samt S:7 och S:8 (2000 12 18) Svar på frågor rörande kyrkligt engagemang.
- ⁴⁸ Enkät, S:1. (2000 12 18) avser fråga 1.
- ⁴⁹ Enkät, S:2. (2000 12 18) avser fråga 1.
- ⁵⁰ Enkät, S:3. (2000 12 18) avser fråga 1.
- ⁵¹ Enkät, S:4. (2000 12 18) avser fråga 1.
- ⁵² Enkät, S:1-S:4. (2000 12 18) Svar på frågor 2-7 där fråga 7 är besvarad av S:1, S:3 och S:4. Endast S:1-S:4 utgör underlaget för denna del av enkäten, övriga enkätsvar har utgått i avsaknad av information.
- ⁵³ Enkät, S:1-S:4. (2000 12 18) Svar på frågor 2-7 där fråga 7 är besvarad av S:1, S:3 och S:4. Endast S:1-S:4

- utgör underlaget för denna del av enkäten, övriga enkätsvar har utgått i avsaknad av information.
- ⁵⁴ *Enkät, S:1-S:4.* (2000 12 18) Svar på frågor 2 - 7 där fråga 7 är besvarad av S:1, S:3 och S:4. Endast S:1-S:4 utgör underlaget för denna del av enkäten, övriga enkätsvar har utgått i avsaknad av information.
- ⁵⁵ *Enkät, S:1-S:4.* (2000 12 18) Svar på frågor 2 - 7 där fråga 7 är besvarad av S:1, S:3 och S:4. Endast S:1-S:4 utgör underlaget för denna del av enkäten, övriga enkätsvar har utgått i avsaknad av information.
- ⁵⁶ *Enkät, S:1-S:4.* (2000 12 18) Svar på frågor 2 - 7 där fråga 7 är besvarad av S:1, S:3 och S:4. Endast S:1-S:4 utgör underlaget för denna del av enkäten, övriga enkätsvar har utgått i avsaknad av information.
- ⁵⁷ *Enkät, S:1-S:4.* (2000 12 18) Svar på frågor 2 - 7 där fråga 7 är besvarad av S:1, S:3 och S:4. Endast S:1-S:4 utgör underlaget för denna del av enkäten, övriga enkätsvar har utgått i avsaknad av information.
- ⁵⁸ *Enkät, N:1.* (2000 12 15) avser den kvantitativa delen.
- ⁵⁹ *Enkät, N:2.* (2000 12 22) avser den kvantitativa delen.
- ⁶⁰ *Enkät, N:3.* (2000 12 22) avser den kvantitativa delen.
- ⁶¹ *Enkät, N:4.* (2000 12 22) avser den kvantitativa delen.
- ⁶² *Enkät, N:1, N:3.* (2000 12 15, 2000 12 22) svar på frågor som rör hur man upplever gudstjänsten.
- ⁶³ *Enkät, N:1-N:4.* (2000 12 15, 2000 12 22, 2000 12 22, 2000 12 22) svar på frågor rörande kyrkligt engagemang.
- ⁶⁴ *Enkät, N:1-N:4.* (2000 12 15, 2000 12 22, 2000 12 22, 2000 12 22) svar på frågor rörande kyrkligt engagemang.
- ⁶⁵ *Enkät, N:1.* (2000 12 15) svar på fråga 1.
- ⁶⁶ *Enkät, N:2.* (2000 12 22) svar på fråga 1.
- ⁶⁷ *Enkät, N:3.* (2000 12 22) svar på fråga 1.
- ⁶⁸ *Enkät, N:3.* (2000 12 22) svar på fråga 1.
- ⁶⁹ *Enkät, N:1-N:4.* (2000 12 15, 2000 12 22, 2000 12 22, 2000 12 22) svar på fråga 2.
- ⁷⁰ *Enkät, N:1-N:4.* (2000 12 15, 2000 12 22, 2000 12 22, 2000 12 22) svar på fråga 3.
- ⁷¹ *Enkät, N:1-N:4.* (2000 12 15, 2000 12 22, 2000 12 22, 2000 12 22) svar på fråga 4.
- ⁷² *Enkät, N:1-N:4.* (2000 12 15, 2000 12 22, 2000 12 22, 2000 12 22) svar på fråga 5.
- ⁷³ *Enkät, N:1-N:4.* (2000 12 15, 2000 12 22, 2000 12 22, 2000 12 22) svar på fråga 6.
- ⁷⁴ *Enkät, N:1.* (2000 12 15) svar på fråga 7.